

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

Година XXVII

БРОЈ 768

17. септембар 1966

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Dan
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОБЕ

СМРТ ОД СТРАХА

Фламандски сликар Питер Појтеман, познат по својим алегоријама и мртвим природама, умро је 1692. године у Ротердаму од страха када је имао свега 35

година. Наиме, човечи костур који му је служио као „модел“ изненада је почео да се клати а његове кости да звецкају. Сликара није знао да се ово догодило због једног лаког земљотреса којег он није осетио.

СКУПО ИЗМИРЕЊЕ

Године 1737. у Индију је упао Надир-шах и његови војници заробили су муслиманског владара Пенџаба Могула. Овај је у последњем тренутку успео да у свој турбан сакрије чувени дијамант Кох-и-нор од 186 карата да га освајач не би запленио. Када су се два владара срела Надир-шах је предложио Могулу да склопе мир и да као доказ добре воље измене своје турбане. Могул није могао да одбије предлог и кисела лица предао је Надир-шаху турбан с дијамантом.

СТАРО И НОВО

Мунго Мартин, поглавица једног индијанског племена које је готово изумрло, поставио је у националном

парку Тандерберд велики индијански вигвам и тотемски стуб од армираног бетона као трајан споменик на обичаје и начин његовог рода.

У ОВОМ БРОЈУ:

БАЧКА ТРИБИНА КЊИЖЕВНОСТИ И НАУКЕ
СА КОЈНА ЗАРОБИЛИ БРОД
СЛАВНИ ИСТРАЖИВАЧ АЛЕКСАНДАР ХУМВОЛТ
ДАН КАДА САМ СРЕО МИДНАЈТА
ЛУК И СТРЕЛА И У АТОМСКОМ
ДОВУ
ШАХ
АНЕГДОТЕ
СПОРТ
ПИСМА ЧИТАЛАЦА
ЗРНА ЗНАЊА

Кроз нашу земљу

КНИН

Книн се развио дуж западне ивице плодног Книнског поља, које наводњавају воде реке Крке, њене највеће притоке Бутинице и неколико мањих токова. Најстарије насеље у овом крају налазило се на стрмој стеновитој узвиштини, на брду Светог Спаса, које се издиже изнад равнице поља, па је и по природи добро заштићено. На тој узвиштини налазило се најпре римско насеље, а касније је ту подигнуто снажно утврђење. Његови дебели зидови, високи до 26 м и сада су изврсно очувани: камена врата, мостови, ходници, цистерне за воду, барутане, пушкарнице итд.

Книн је имао бурну историју. Први пут се помиње средином X века. У њему се налазио двор херцега Беле, сина угарског краља Беле IV. Град

је касније постао поприште борби између Хрвата и угарског краља Сигисмунда, да би 1388. године доспео под власт босанских владара. Турци су са малим прекидима били господари книнског града од 1522. до 1688. године, а касније је он био у рукама Млечића, Француза и Аустро-Угарске. У току НОБ око Книна су вођене жестоке борбе са фашистичким окупаторима и њиховим усташким и четничким погачима. Град су ослободиле јединице VIII корпуса.

После ослобођења Книн је доживео нови препород. У граду је саграђена творница вијака, основано више комуналних и трговинских предузећа, подигнуте нове друштвене зграде, нови водовод, уређено шеталиште дуж десне обале Крке итд. Книн представља значајан саобраћајни чвор у северној Далмацији. Од њега се одвајају ка северу унска, а ка северозападу личка пруга, док ка југу одлази пруга за Шибеник и Сплит, ка западу је пруга до Бенковца (57 км), која представља део пруге према Задру. Околина Книна има многа лепа излетишта; ко воли кајак и узбудљиву возњу по брзим водама, пецање и уживање у слаповима одлази на Крку, а ко ужива у дивљим лепотама планина одлази на Динару.

ПОГЛЕД СА КНИНСКЕ ТВРЂАВЕ НА ЈЕДАН ДЕО ГРАДА СА НОВИМ ЗГРАДАМА, ПОДИГНУТИМ НА МЕСТУ СТАРИХ, ПОРУШЕНИХ У ТОКУ ВАЗДУШНИХ БОМБАРДОВАЊА У II СВЕТСКОМ РАТУ

АНЕГДОТЕ

ПОГРЕШНА АДРЕСА

О комичару Максу Паленбергу прича се ова анегдота. Код Паленберговог колеге Адалберта, такође комичара, звони телефон. Адалберт диже слушалицу и каже:

- Хало, ко је тамо?
- Овде Паленберг, чује се с друге стране жице, а ко је тамо на телефону?
- Најславнији светски комичар, одговара Адалберт.
- Пардон, каже Паленберг, добио сам погрешну адресу.

КРАТКО АЛИ ОПШТРО

Познати немачки позоришни критичар Алфред Кер присуствовао је премијери једног веселог комада. Извођење је било осредње, аплауз слаб. После представе многи критичари су надугачко и нашироко просто „исцепали“ комад, али је Кер био кратак. Аутор позоришног комада није се обазирао на критике других критичара, док га је Керова критика довела до беснила. Цела Керова критика састојала се у следећим речима:

„Комедији се мало ко смејао, једино се са галерије повремено зачуо смех. Тамо позади мора да је неко причао вице“.

КАД БУДЕ ПИСАО АУТОБИОГРАФИЈУ

Стеван Сремац, као што је познато, био је професор. Једнога дана ушао је у разред и узео перо да у каталог забележи уобичајене примедбе. Али када је почео да пише, приметио је да је перо раскречено. Позове послужитеља и рече му да му донесе ново перо.

Враћајући послужитељу старо раскречено перо, Сремац му озбиљно рече:

— Ево ти, причувај га када будеш писао аутобиографију.

КЊИГА ОД 62 СТРАНЕ БЕЗ СЛОВА А

Породица Араго дала је Француској неколико угледних људи међу којима се нарочито истиче Доминик Франсоа Араго, велики астроном који је живео од 1786. до 1853. године. Његов брат Жан био је генерал и дао је велики удео у борби за ослобођење Мексика. Два најмлађа брата били су књижевници. Жан Араго је после смрти заборављен, али је за живота силно

увеселавао своје савременике успешним једночинкама, духовитим каламбурима и јевтиним, али приступачним хумором. Једно од најнеобичнијих његових

дела је књига „Чудновато путовање око света“ Написана је на 62 странице. Тај путопис је на први поглед сличан осталим делима овакве врсте. Међутим, његова особеност је у томе што аутор од прве до последње стране није употребио ниједну реч која садржи слово „А“. То је било утолико теже извести што је француски језик у коме су слова „а“ и „е“ највише у употреби.

Ripley's Веровали или не!

ОДЕЛО ТЕЖЕ ОД ЧОВЕКА
 ФАТ АЛИ ШАХ /1762-1834/
 ЗА ВРЕМЕ СВОГ КРУНИСАЊА ЗА ВЛАДАРА ПЕРСИЈЕ /1797/
 ИМАО ЈЕ НА СЕБИ ОДЕЛО
 УКРАШЕНО ДИЈАМАНТИМА, РУБИНИМА,
 СМАРАГАДИМА И ЗЛАТОМ
 КОЈЕ ЈЕ БИЛО ТЕШКО 90 КИЛОГРАМА

ТОРАЊ
 ЦРКВЕ У РАШТЕДУ, У НЕМАЧКОЈ,
 КОЈ, ЧЕТИРИ ПУТА ПОГОДИО ЈЕ
 ГРОМ, У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ
 1599. И 1783 ГОДИНЕ И ТО
 СВА ЧЕТИРИ ПУТА 8.
 АПРИЛА

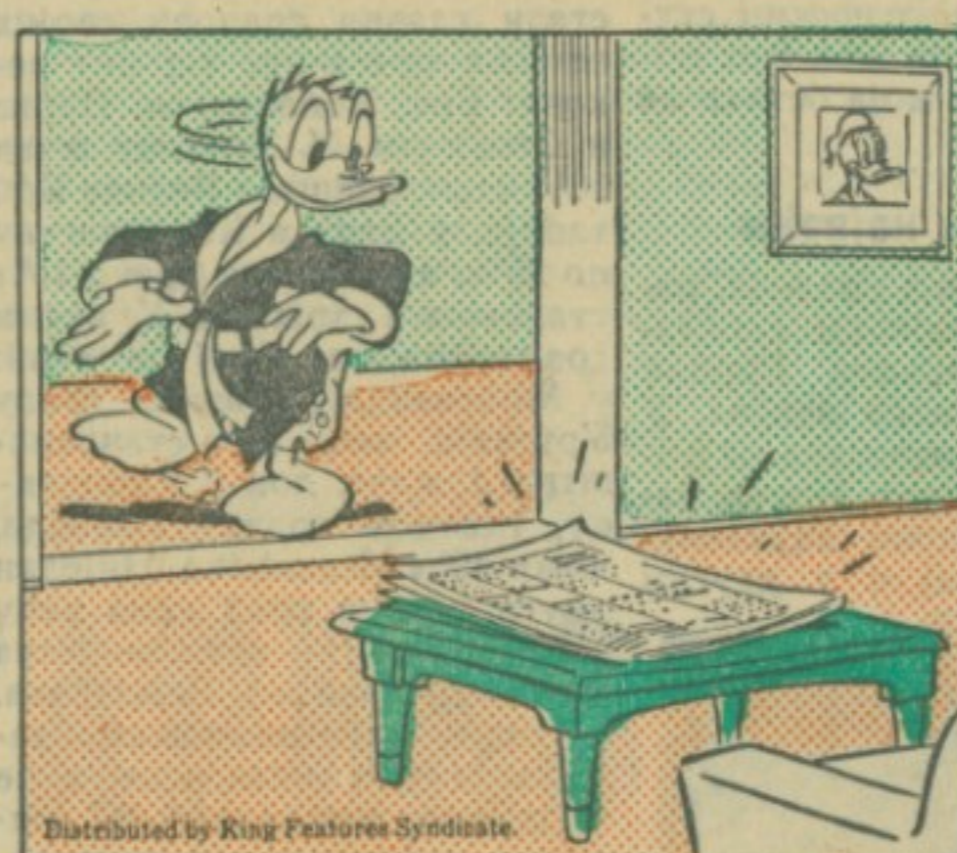
ПРИНЦ ОД ВЕЛСА
 БИО ЈЕ ГЛАВНИ СУДИЈА
 НА ЈЕДНОМ ВЕЛЕИЗДАЈНИЧКОМ ПРОЦЕСУ 1461.
 И ОСУДИО ЈЕ ДЕВОЈКУ ОД ОПТУЖЕНИХ НА СМРТ
 КАДА ЈЕ ИМАО СВЕГА 8 ГОДИНА
 ОСУЂЕНИ ЛУДИ БИЛИ СУ ЛОРД БОНБИЛ И СЕР
 ТОМАС КИРИЗЕЛ, ПОБУЊЕНИЦИ
 ЗАРОБЉЕНИ У БИЦИ КОД
 СЕНТ ЕЛБЕНА
 © King Features Syndicate, Inc. 1966. World rights reserved.

ИГРА ВЕШТИЦА
 СЦЕНА ИЗ
 ГЕТЕОВОГ „ФАУСТА“
 ИЗВАЈАНА ОД ЈЕДНОГ
 КОМАДА ДРЕВЕТА СЛУЖИ
 КАО СВЕКЊАК
 У ЈЕДНОМ РЕСТОРАНУ
 У ЛАНЦИГУ,
 У НЕМАЧКОЈ

ЛИШКЕ БИМОКЕ
ТРЕСЛИЦЕ
 УВЕК
 ПОДРХТАВА
 ЧАК И
 ОНДА КАД НЕ
 МА НИ ДА-
 ШКА ВЕ-
 ТРА

ШАКУ
 ЛЕВЕ РУКЕ
 УБИЈЕНОГ НЕ-
 ПРИЈАТЕЉА ПРИ
 ПАДНИЦИ ИНДИ-
 ЈСКОГ ПЛЕМЕ-
 НА ДАФЛАС
 ПРИКУЦАВАЛИ
 СУ НЕКАД ЗА
 ДРВО ЈЕР СУ БЕ
 РОВАЛИ ДА ЈЕ
 НАСЛЕДИТИ ОНА-
 ГУ И КРАБРОСТ
 ПОГРИМЛОГ
 АКО ЊЕГОВУ
 ШАКУ ПРОБДУ
 СВОЈИМ СТРЕЛАМА

WALT DISNEY ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

Тајмаут за хумор

јем, бициклист је завршио свој говор речима: „То је било најтежих 30 милута мог живота“.

Кажу да је тренер западно немачке екипе „Минхен 1860“ Меркел човек чврсте руке. Он је у свом клубу завео најстрожи ред. Пре сваке првенствене утакмице, почев од четвртка, спортисти прелазе на логорски режим. Фудбалер Ханс Кјупере осетио је на себи ову чврсту руку. Он се оженио у среду, а у четвртак ујутро појавио се пред севајућим очима свог наставника и имао је шта да чује. „Моји фудбалери же-

Једна од фабрика трикотаже у Бразилу добила је специјалну поруџбину од најбољег фудбалера света. Пеле је наручио 30 дресова са државним бојама Бразила и аутограмом „Едсон Арантес Насименто“. Он је ове дресове на светском првенству поклопио оним фудбалерима које је сматрао за најбоље учеснике првенства.

Светски првак, енглески бициклист Том Симпсон изабран је за почасног члана једног аристократског бициклистичког клуба у Лондону. По традицији Симпсон је тим поводом морао да одржи говор у трајању од пола часа што се контролише помоћу микрофона, а никако средом! Штопернице. Сав обљивен зно-

не се недељом или понедељком, а никако средом! Марш на тренинг!“

Један суд у Лондону расправља о поништењу једног члана фудбалских правила. У њему се каже да је гол постигнут „кад лопта целим својим обимом пређе линију гола“. Међутим, према мишљењу тужиоца који је покренуо поступак, лопта „не прелази“ линију, јер не може да хода, већ само може да је „прелети“ или да се „прекотрља“. Британски суд, познат по својој педантерији, озбиљно разматра ово питање.

Олимпијски ветерани

Дански мачевалац Ивен Ос пер први пут је наступио на Олимпијским играма 1908. године у Лондону. Тада је имао 19 година. После тога наступао је на Олимпијским играма 1912, 1920, 1924, 1928. и 1932. године. Своју олимпијску каријеру завршио је тамо где је и започео, 1948. године у Лондону. Учесник на седам олимпијада имао је тада већ 59 година!

Аустријски генерал Артур фон Понграц започео је своју каријеру у 60. години и то на Олимпијским такмичењима коњаника у Паризу 1924. године. Он је затим учествовао на Олимпијским играма 1932. и 1936. године. Најуспешнији је фон Понграц на-

ступио 1936. године: као члан аустријске екипе 72-огодишњи олимпијцац заузео је четврто место у Великом олимпијском такмичењу у дресури коња.

Уређује: Паја Патак

Ква Ква

Шта је било пре тога?

— Кисеоник је, рече учитељ, неопходан за сва жива бића. Без њега би људи помрли, а откритен је пре скоро сто година.

— Добро, каже Раја, а како су онда људи живели без њега пре тога?

Зашто други трче

На такмичењу тркача Раја пита ујка Пају:

— Зашто трче сви ови људи?

— Такмиче се на хиљаду метара.

— Зашто?

— Па ко стигне први — добије награду.

— Па зашто онда други трче.

У путујућем позоришту

Понај је радио у путујућем позоришту и тумачио јунаке из разних комада. Једнога дана он се обрати директору и рече:

— Ми не можемо вечерас да играмо Отелу, нестало нам је црне масти за обућу.

— Има ли жуте масти? — пита директор.

— Има.

— Е онда ће се приказивати Гејна.

Пола...

— Шиљо колико је сати? пита га Мики.

— Пола?

— Пола, чега?

— Не знам ни ја, изгубио сам малу казаљку са мог часописника.

Неспоразум

Пера Ждера отишао лекару и пожалио му се да га све боли.

— Не могу ништа да утврдим, каже лекар, али ми се све чини да је посреди алкохол.

— Лено, каже Пера, онда ћу доћи други пут кад будете трезни.

Сјајан комад

Писац комада „Лопови“ ништа чика Стају како му се свиђа његова драма, а Стаја му одговара:

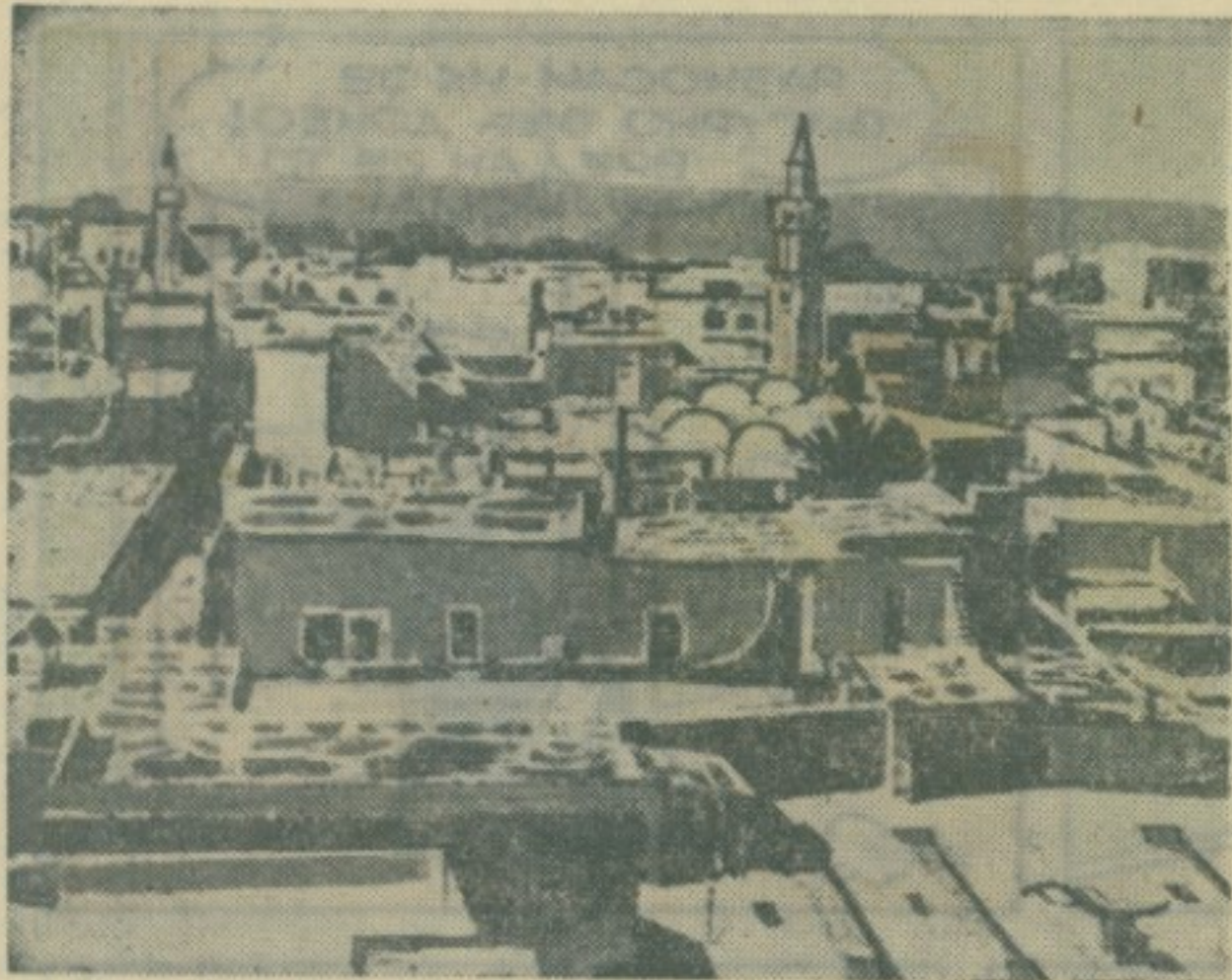
— Сјајан комад. Одлично сте успели да истакнете колико су велики лопови вани јунаци. Све реченице које су изговорили украдене су из других комада.

Игралиште од гуме

Колико непријатности кад почне киша за време фудбалске утакмице! А зар не може бити без бара и блета? Без специјалних припрема терена и сејања траве сваке године? Силвио Еспина Реј из Барселоне предлаже да се фудбалска игралишта производе у фабрикама. Бетонско поље покривало би се гуменим плочама. Повр-

шина плоча имала би испупчења висине 4 мм а 3,5 мм у пречнику, на одстојању 5 мм једна од друге. Гума би била обојена зеленом бојом, зато што предмети тако обојени најинтензивније упијају инфрацрвене зраке. Играчима ће бити лакше на гуменом игралишту да предвиђају путању лопте. Лопта се од обичног игралишта када је о-

добро расквашено и не одбија, док се од сувог одбија на висину која је једнака 34—37% висини са које пада. Еластичност гуменог игралишта може да варира у широком границама. У Барселони намеравају да израде једно такво игралиште у експерименталне сврхе.

ТРИПОЛИ (Либија)

ОД ХЕЛСИНКИЈА ДО ВЕЛИНГТОНА, ОД ТОКИЈА ДО ВАШИНГТОНА

У свету постоји 127 главних градова независних земаља. Неке државе имају по два „главна града“. Главни градови често нису и највећи.

МОСКВА

Када се помене главни град неке познате земље, одмах се јавља и одређена представа о њему. Тако се, на пример, Београд не може замислити без Калемегдана, Саве и Дунава, без Теразија и Авале. Москву је немогуће замислити без древног Кремља, у новије време и без велике зграде московског универзитета „Ломоносова“, Будимпешту без мостова на Дунаву, Атину без Акропоља, Рим без Колосеума, Париз без Ајфелове куле...

Проглашење неког града за главни град државе је веома значајан акт. Он одражава значајне догађаје у историји државе, осветљава смернице њене унутрашње и спољне политике. Проглашавање Анкаре за главни град Турске 1923. године значајно је напустило дотадашње политичке промене Османске Империје; нови главни град Турске постао је симбол обнове државе. Проглашавање Бразилије за главни град Бразила у априлу

МЕТРОПОЛЕ СВЕТА

или непознатих, представља „административно-политички центар државе“, — објашњавају нам енциклопедије, или „мозак и срце нације“ — пише у неким географским студијама. Сваки од њих има посебна обележја која остали не мају.

Главни и највећи

Већина главних градова, нарочито у развијеним капиталистичким земаљама Европе постоји већ много векова. У њима је концентрисана највиша државна власт. Поред тога, такви градови заузимају водећи положај и у другим

и густих магли; постао је главни град Енглеске крајем 9. века. Он има најдужи „непрекинути престојнички стаж“. Још 4 европска града су постали главни градови својих земаља пре више од пет векова: Беч, Копенхаген, Париз и Стокхолм. У Лондону живи 16% становништва Велике Британије, у Бечу и Копенхагену по 25%, а у Паризу преко 15% становника државе. У неким градовима тај број је већи: у Монтевидеу, главном граду Уругваја, живи 34% становништва државе, док у Рејкјавику, главном граду Исланда, живи 40% Ислањана. Ниједан други главни град нема већу концентрацију становништва своје државе од Рејкјавика.

Токио, који не можемо замислити без вулканске купе Фуџијаме, има преко 8,7 милиона становника, а са предграђима око 11 милиона. У њему се налази 55,8 хиљада предузећа и производи 25% индустријских производа Јапана. Од 4,5 милиона токијских радника и службеника, преко 1,4 милион чланови су синдиката, па тако организовани представљају значајну политичку снагу у послератном животу „Земље излазећег сунца“. Исти проценат индустријских производа Британије даје Лондон, у којем је 13 хиљада предузећа; у њима ради 1,5 милион радника — 20% британског пролетаријата. Осло са око 4 хиљаде индустријских предузећа даје око 28% индустријске производње Норвешке.

У свим социјалистичким државама главни град је истовремено и највећи; изузетак чини НР Кина, чији је главни град Пекинг (4 милиона становника) за око 3 милиона становника мањи од Шангаја — огромног лучког града на Далеком истоку. Али, главни градови у социјалистичким земаљама не ометају привредни и културни развој осталих градова, већ их помажу и подижу.

Културни центри

У току многих векова главни градови су сакупили огромне драгоцености материјалне културе. Они су познати по неким делима архитектуре. Таква су дела нпр. бечка катедрала Св. Стефана — несумњиво најлепша грађевина готске архитектуре, затим париска катедрала Нотр-Дам или Вестминстерска катедрала у Лондону. У галеријама слика и музејима чувају се творевине највећих мајстора кичине. Париски Лувр, мадридски Прадо и Државни музеј у Амстердаму имају јединствене збирке слика и скулптура. Њихов културни значај прелази далеко изван граница Француске, Шпаније и Холандије.

Главни градови неких земаља „давали су тон“ у музици и литератури. Дела бесмртних музичара — Моцарта, Бетовена и Штрауса — донела су Бечу славу светске престонице музике. Велики мајстори пера — Балзак, Иго, Зола, Мопсан и Франс — не-

развојно су везани за Париз. У главном граду Француске, који ужива славу светске престонице културе, отворено је преко 60 музеја (међу њима Лувр, Кливи, Гиме и др.), преко 60 позоришта и концертних сала, око 350 биоскопа... Занимљиво је да је центар Земљине копнене полулопте у непосредној близини Париза, па би се стога могло рећи да је он и „центар копна“ на Земљи.

У главним градовима су концентрисане националне библиотеке, академије наука и разна научна друштва. Зато су главни градови већином и предводници у научном развоју појединих земаља. „Конгресна библиотека“ у Вашингтону располаже са преко 36 милиона књига, „Лењинова библиотека“ у Москви има 23,3 милиона књига, а Библиотека академије наука преко 5,8 милиона; у свим букурештанским библиотекама, а њих је 1686, налази се око 25,6 милиона књига; у 25 великих римских библиотека лежи преко 7 милиона књига; у библиотекама Пекинга лежи преко 7 милиона, Париза преко 5 милиона, Лондона више од 4 милиона, Беча преко 3,1 милиона, Прага око 3 милиона књига итд. У главним градовима ради и велики број факултета: у Москви 14, Риму 12, Прагу 10, Варшави 9, Анкари 9, Бону 7 итд. Са 693 научне установе (укључујући 412 научноистраживачких института) и 118.400 научних радника и 567.500 студената Москва је је данас највећи научни и виши школски центар у свету. На Универзитету пријатељства народа који носи име Патриса Лумумбе студирају хиљаде омиљанаца и омладинки из Азије, Африке и Латинске Америке.

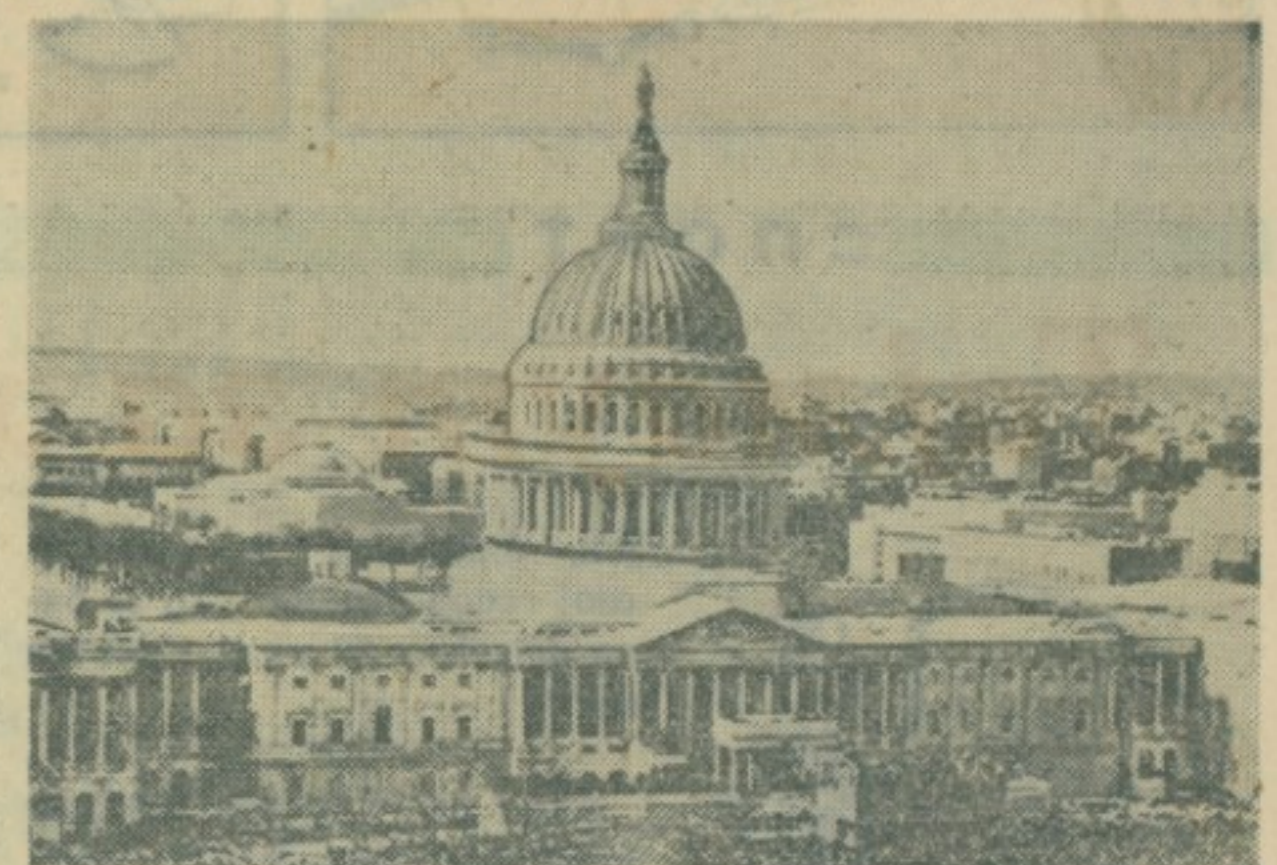
Државе са по два „главна града“

Либија је једина држава у свету која по уставу има два главна града: Бенгази је краљева резиденција, док је у Триполију седиште владе. У Холандији седиште владе и краљев дворца су у Хагу, док је главни град Амстердам. На Филипинима је град Кесон-Сити проглашен 1948. године за престоницу државе, док је фактички седиште владе у Манили, која је истовремено и највећи град у држави.

У Јужноафричкој Унији главни град је Преторија, док Парламент заседа у Кептауну. За време заседања Парламента цела влада прелази из Преторије у Кептаун. У Боливији највише државне установе налазе се у Ла Пазу — највећем граду и најважнијем економском центру у држави, док је званично главни град Сукре, који је по броју становника 8 пута мањи од Ла Пазу.

Поред поменутих, постоји већи број главних градова који истовремено нису и највећи. Тако главни град Аустралијског Савеза, Камбера, има само 80 хиљада становника; она је удаљена 238 км

од Сиднеја у којем живи 2,25 милиона становника, а 607 км од Мелбурна који има нешто преко 2 милиона становника. Бразилија, главни град Бразила, саграђен је у унутрашњости државе на висини од 1170 м са наменом да буде административно-политички центар државе. На конкурс за изградњу Бразилије било је поднето 26 радова, а изабран је пројект бразилског архитекте Луиса Косте; по том пројекту град Бразилија по свом облику подсећа на авион; у трупу тог „авиона“ су зграде са државним установима, а у „крилима авиона“ стамбене четврти. Сада Бразилија има 350 хиљада становника — око 1,9 милиона становника

ВАШИНГТОН

мање од Рио Жанеира или од Сан Паула, милионских градова Бразила.

Вашингтон је типичан пример града-резиденције. Мада са предграђима има преко 2 милиона становника, Вашингтон знатно заостаје иза Њујорка, Чикага, Лос Анђелоса, Филадельфије и Детроита. У главном граду САД 32% активног становништва су државни службеници, док је у индустрији запослено само 7,7%, од чега више од половине у полиграфској индустрији. Камен-темељац „Беле куће“ ударен је 1792. године, а влада је прешла у Вашингтон 1800. године, који је тек 1802. године добио статус града. Иначе, Вашингтон лежи на

територији федералног округа Колумбије и заузима површину од 160 км².

Главни град... нај..

Међу главним градовима најстарији су несумњиво Атина, Бејрут, Рим и Делхи. Сем тога, пре наше ере постојали су: Лондон (Лондониум), Париз (Лутеција), Беч (Виндобона), Лисабон (Олисипо), Софија (Сердика), Београд (Сингидунум), Дамаск и Анкара. Мексико, који је постао главни град истомиме државе 1821. године, називао се некада Теночтитлан и био престоница велике државе Ацтека.

Међу главним градовима на највећој надморској висини лежи Ла Паз — на 3400 м, док поједино његова предграђа до стижу надморску висину од скоро 4100 м.

Најјужнији главни град је новозеландски Веллингтон. Он лежи на северној страни Куковог морава, у заливу који је добро заштићен од океанских таласа. Он има око 160 хиљада становника и по вели-

чини је трећи град на Новом Зеланду — после Окленда (500 хиљада) и Крајстчерча (240 хиљада становника).

Најсевернији главни град је Хелсинки у Финској. Основан је 1550. године.

Најмањи главни град у Европи је Тирана, која је проглашена за престоницу Албаније 1920. године.

Најмања држава и најмањи главни град на свету је Ватикан. Лежи у Риму на површини од 0,44 км², има око 1000 становника, али се из ње руководи активношћу од скоро 400 хиљада католичких свештеника, преко 1 милиона католичких калуђера и калуђерица расутих по целом свету.

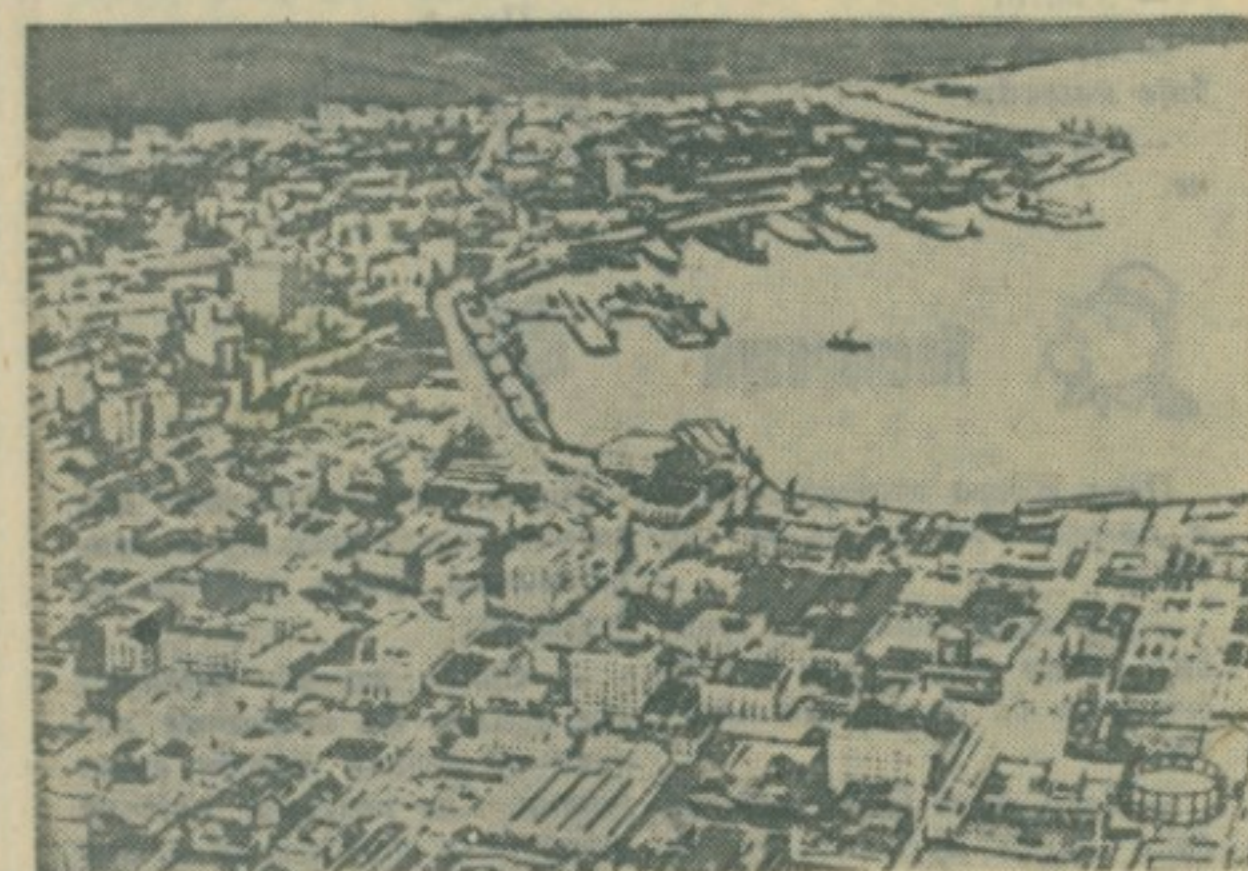
БЕОГРАД

1960. године представља почетак извог политичког и економског програма у развоју највеће земље у Јужној Америци; положај града Бразилије — далеко у унутрашњости државе — треба да помогне бржем освајању огромних и слабо насељених рејона.

Слабење и рушење колонијализма значајно је независност за многе земље; само у Африци после II светског рата образовано је 37 нових независних земаља. Административни центри бивших колонија постали су сада главни градови. Поред Москве и Вашингтона, Лондона и Рима, Токија и Пекинга, почела су да се појављују и имена мање познатих главних градова, на која се још није навикли: Усумбура, Кигали, Банге, Уагадугу, Зомба, Ниамеј... Сваки од тих градова, познатих

областима живота. У њима је и највећа концентрација становништва. Сви путеви у држави воде ка њеном главном граду. Они су раскрсница најзначајнијих путева чак и када се главни град не налази у средишту државне територије. Таква је случај са Паризом, Лондоном, Копенхагеном, Стокхолмом, Ослом. Главни град предњаци у свету; он је организатор економије: банке, берзе, управе индустријских, бродарских, авионских и железничких компанија и осигуравајућих друштава су центри „бизниса“ и, како се још каже, „праве тврђаве капитализма“. Такви градови су истовремено и највећи градови у земљи по броју становника.

Лондон, који се не може замислити без Вестминстерске катедрале, мостова на Темзи

ВЕЛИНГТОН (Нови Зеланд)

ЛОНДОН

СУВО КОРИТО ЗАПАДНЕ МОРАВЕ

РЕКА БЕЗ ВОДЕ

На Западној Морави узводно од Чачка подигнуте су три бетонске бране и створена три вештачка језера. Када је у току сушних летњих месеци притицај воде са планина у језера мали и када је свака кап воде потребна за наводњавање и производњу електричне струје, отвори на бранама се затварају. Тада корито Западне Мораве остаје без воде. Каменито песковито дно реке, које се у највећем делу године купа у води, појављује се на површини. Тада се река може свуда „прегазити“ без бојазни да се човек наваси. Западна Морави тада подсећа на реке пустињских области чија је вода испарилу или је прогутао ужарени пустињски песак. Са првим јесењим кишама Западна Морави оживи. Вода испуни језера. Отвори на бранама се отварају. Река зајубори и са њом више нема шаље. Они који су је суви газили хитају мостовима да би прешли на другу страну.

ИЗ ДРЕВНЕ МУДРОСТИ

ТАКВИ БИ УПРОПАСТИЛИ ЗЕМЉУ

Једнога дана обавестише Филипа, македонског краља, да у његовој држави живи човек који једе за шест људи.

— А може ли он и да ради колико и шест људи? — упита Филип.

— Не може господару, него само колико један.

Е, онда да одмах бежи преко границе. Ако се икад појави у земљи, обесићу га, јер такви људи могу да упропасте земљу.

САЗНАЛИ ЗАШТО ГА ПЛАЋА

Велики грчки филозоф Аристотел, учитељ Александра Македонског, имао је обичај да често одговори кад га нешто упитају:

— Не знам.

То досади неким дворанима, па му један рече:

— Краљ вас плаћа зато да знате.

— Краљ ме плаћа само за оно што знам — мирно одговори Аристотел — а кад би ме плаћао за оно што не знам, цела царска ризница не би била довољна.

ДЕЛО ЈЕ ДОКАЗ

Славни писац трагедија старе Грчке Софокле (496—406 пре наше ере) био је неуморан и писао је трагедије до последњег часа. Али, његови синови почели су да говоре да је он због тога занемарио имање и поднели су тужбу судији да га одстрани са имања као луда човека. Стари писац није се смео, на ко га је то болело. Стао је пред судију и почео да цитира стихове из своје трагедије „Едил на Колону“. Пошто је изречитовао ову драму обратио се судији и упитао га:

— Сматрате ли да је ову драму могао да напише један лудак?

Судија је без двоумљења, усхићен његовим делом, ослободио Софокла оптужбе.

ХРАБРА СТАРИЦА

Нека стара жена дође до македонског краља Филипа и замоли га да је саслуша и да му изложи своје невоље. Филип јој рече да нема времена за такве ствари.

Кад то старица чу, она узвикну:

— Кад немаш времена да саслушаш невоље својих поданика, онда немој ни да владаш.

Филип је био задивљен њеним одговором, па саслуша не само њу, него и друге који су дошли да му се потуже.

БОТАНИЧКЕ БАШТЕ

У КРЗНИМА И НА НОГАМА ЖИВОТИЊА

Научници се често чудно понашају. Једном приликом Дарвин је на изненађење своје околине брижљиво почео да чисти ноге једне ухваћене препелице. Затим је остругано блато и прах измешао са стерилизованом земљом. Из те мешавине временом су никле најразноврсније биљке. Охрабрен постигнутим резултатом природњак је обновио експеримент са другим животињама и под небљима. Тако је добио преко 500 egzотичних биљака од којих су неке потицале из најудаљенијих крајева.

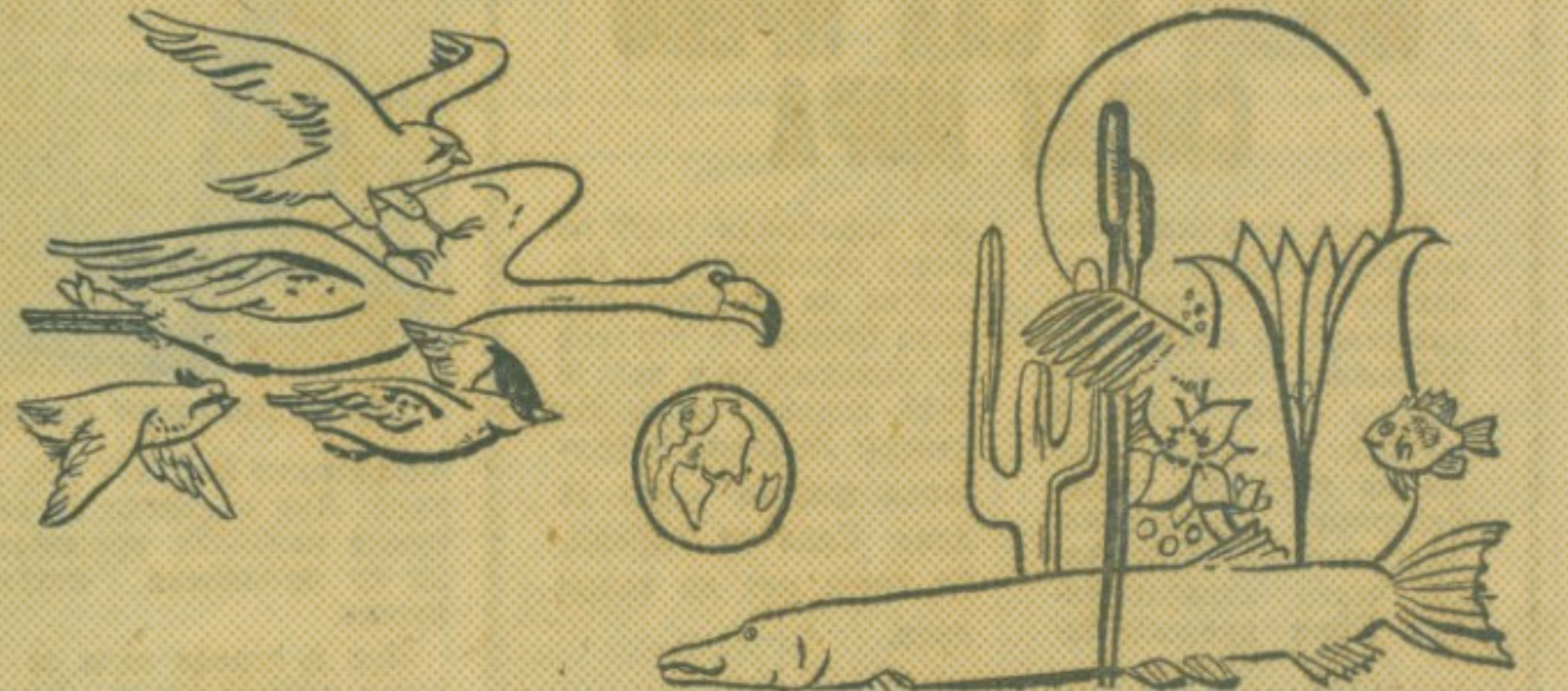
Данас су добро познате читаве ботаничке оазе које неочекивано искрсну у једном сасвим страном крају. Неки голуби су врло активни преносачи семена орашчића. Ову појаву запазио је још стари Кук који је био изненађен када је угледао орашчиће на пацифичким острвима удаљеним више хиљада километара од крајева у којима успева овај плод. Тек после дугих истраживања установио је да птице које се хране њима разносе семе широм света.

Познато је да разне птице доприносе расејавању одређених плодова и биљака по свету. Црвендаћ разноси по свету семе дрена и разног дивљег цбуња, пољска страњка трешње и граба, зелена зебала и конопље. Понекад се преносеће семена врши чудно посредним путем. Природњаци су у зрелима убијених грабљивица налазили лоптасте гужве семена мада се оне не хране њима. Даље анализе су показале да та храна потиче из стомака птица које су грабљивице убиле.

Захваљујући четвороножним дивљим животињама читаве шуме могу у раздобљу крајем од једног века да се преселе с континента на континент. Такви посредници су веверице а од птица креје. Та два чудна створа која се одликују изузетном предостројношћу праве лети велике резерве хране за зиму. Креја сакрива на скровита места читаву складишта кестена а веверица жира. На несрећу, и једна и друга животиња су доста заборавне и расејане. Често се догађа да оне више нису у стању да пронађу своја складишта. На тај начин плодови проклијају и читаве шуме кестена и хроста никну

би оне биле у закљону од језерских и речних разбојника којих има у природним токовима. И гле чуда! Већ после кратког времена рибањак је препун крвожедних грабљивих штука које немилеце тамане с муком запаћене младнице. Да ли је то дело неког подмуклог непријатеља? пита се одгајивач. По среди није освета суревњивог сударника, објашњавају природњаци, већ чудна игра случаја чији су посредници чапље или дивље патке. Приликом прелетања рибањака оне се каткад зауставе да се одморе и том приликом своје ноге облепене муљем оперу у води. Наравно, са муљем остану у ри-

чијих кожа које су сирове доношене из Египта. Пре обраде вуна се прала и ослобађала свих нечистоћа и труња које је овца на себи носила. Једног дана познати природњак Кандол открио је у чуду на пушкомет од фабрике читаву оазу египатског тропског биља. Оно се размножава ло све до 1830. године. Нови услови светске трговине допринели су да је средином деветнаестог века почела да пристиже у Монпеље вуна из Бразила и са обала Ја Плате. Ускоро се цела околина Монпељеа заоденула америчким биљем, цвећем и растињем!

на местима где су некада били проплатци и пашњаци.

Чудни закони лутања и миграције биљног и животињског света доводе често у забуну одгајиваче. Дешавало се да одгајивачи подигну велике рибањаче и запате у њима племените врсте риба да

њаку и јаја страшних разбојника из којих се за кратко време излеже крвожедно потомство.

Један од најзанимљивијих примера неочекиваног природног култивисања одиграо се у Монпељеу с почетка XVIII века. Вуна се добијала од ов-

Затим је дошла на ред египатска флора а у другој половини деветнаестог века аустралијска. Данас неколико десетина хектара равнице Јанглока личе на пространу, неууређену, чудну ботаничку башту са узорима из сва четири краја света.

ВОЛЕ СЛОБОДУ

Спартански краљ Демарат живео је као прогнаник на двору персијског краља Ксеркса. Једнога дана Ксеркс га упита:

— Ја бих желео да ми кажеш какви су Спартанци. Да ли се заиста боре онако храбро као што се прича. И даље хтео бих да знам да ли су они више вредни по броју или по јунаштву?

Демарат је изложио Ксерксу многе ствари, а нарочито му нагласио да Спартанци презиру смрт. Ксерксу и његовим доглавницима то није било јасно и јако су се чудили како олак Спартанци умиру.

— Немојте се томе чудити, јер ви Персијанци не знате како је слатка слобода, па зато вам је то чудно, одговори им Демарат.

ТАКВИ СУ МОЈИ ВОЈНИЦИ

Неко је упитао Сципиона, римског војсковођу, у шта се он узда када мисли да пребаци војску у Африку. Тада му Сципион показа три стотине људи који су се вежбали разним оружјем покрај једне куле па рече:

— Ево видите, у овом одреду нема ниједног који не би са ове куле скочио када бих ја то заповедио.

ИЗГУБЉЕН ДАН

Једнога дана опоменули су пријатељи римског цара да понекад више обећа него што може дати, и да не би требало да то чини.

— Ја сам свестан тога, али не желим да ико са двора оде нерасположен после разговора са краљем.

Једнога дана за време ручка сетио се да никоме ништа не само није дао него ни обећао у току целог дана, па рече својим пријатељима:

— Пријатељи, данас сам изгубио дан.

СМОКВА ОДЛУЧИЛА ДА СЕ РАТУЈЕ

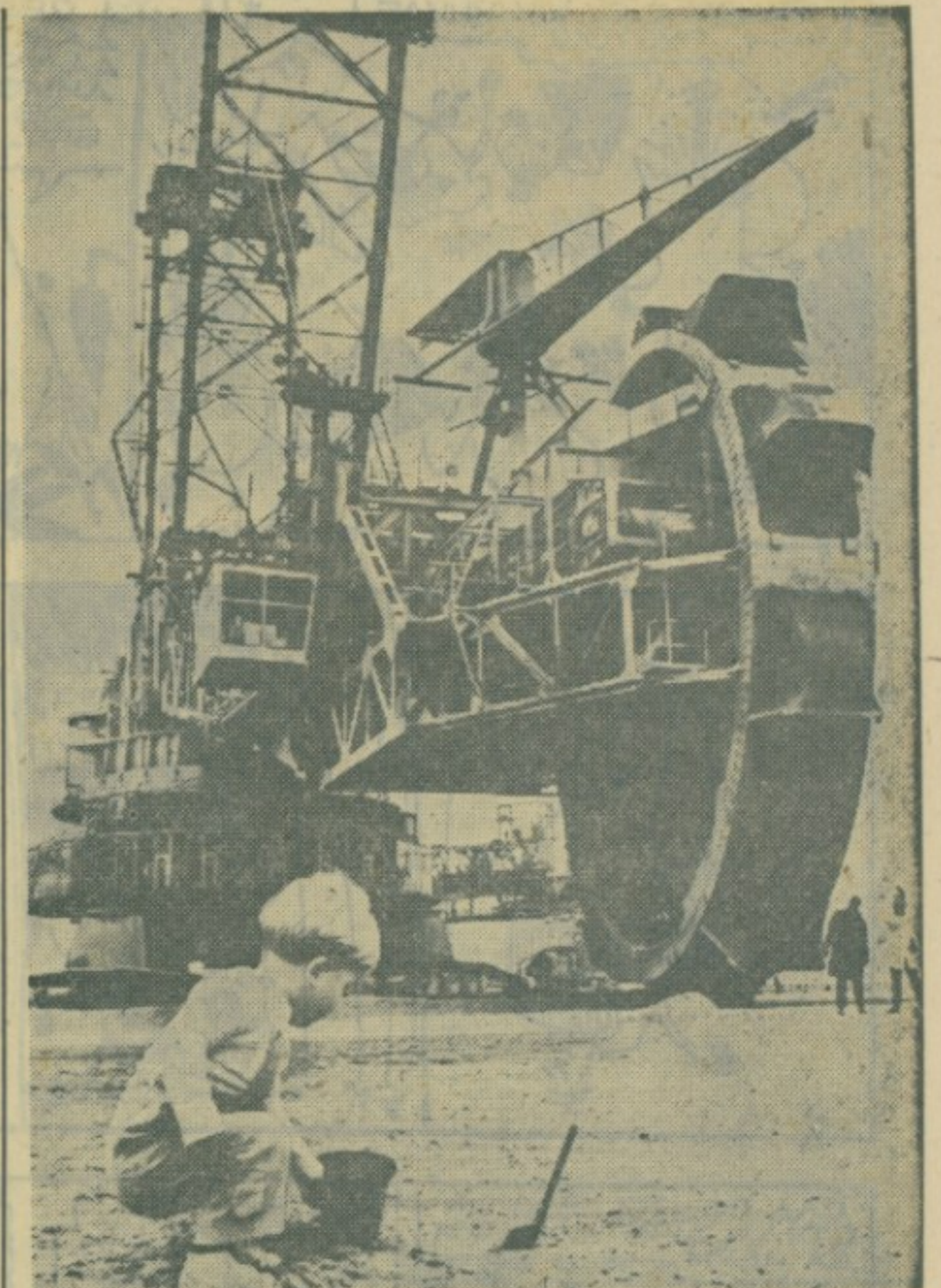
Римски сенатор Марко Порције Катон био је велики противник свега новог, а нарочито се бунео против страног утицаја. Када су једнога дана у сенату расправљали о рату против Картаге, Катон да би убедио сенаторе о потреби рата против Картаге, покаже им једну смокву и упита:

— Шта мислите када је ова смоква убрана с дрвета?

— Смоква је свежа то се види, рекосе му присутни сенатори.

— Е онда знајте она је пре три дана убрана у Картагини. То је јасан доказ како су непријатељи близу зидина нашег града.

Ово је одлучило да је сенат гласао да се објави рат Картагињанима.

КАО ОМАЊИ ГРАД

Само два човека управљају овим багером који је при новнику. У конструкцију о-казан на слици. Он се налази у једном руднику мрког угља у Беркхајму, у рурској области. Багер је висок 68 метара, тежак 7.400 тона, а у лограма боје. Његове лопате току једног дана, кад је у пуном погону, троши исто то ва рада 220.000 тона земље или 110 хиљада тона угља.

АСИРСКИ СТРЕЛЦИ СА ЛУКОМ И СТРЕЛОМ

Лук и стрела су пронашли у прадавна времена. Нису се изменили од времена старих Асираца до средњег века, а захваљујући томе што је та најстарија механичка ратна направа у стању да зада страшног удараца, она се очувала и до данашњег доба.

Народи континенталног дела западне Европе дуго нису

хтели да прихвате ову римску новотарију. Потцењивали су вредност лука и стреле као оружја. Али, то су стари Гали у више махова скупо платили. Гали су ценили само борбу прса у прса. Настојали су да се ухвате са непријатељем укоштац наги до појаса. Због таквог схватања чојства њих су критски и нумидски стрелци, који су служили у

римској војсци, десетковали у више махова, не дозвољавајући да се галски ратници приближе и ухвате са њима укоштац.

Франци су такође дуго одбијали да признају вредност тог оружја. Све оне који су руковали луком и стрелом сматрали су подлацима и олошем. Такво њихово схватање допринело је томе да су мали одреди енглеских стрелца, у биткама код Постијеа и Кресија, уништили читаве франачке армије. Свега 6000 енглеских стрелца покосили су за непуну два сата најбо-

Европи. Засад највише као средство кад се приказују стара витешка надметања. Међутим, лук и стрела почињу да се појављују и као оружје у лову на дивљач и звери. Присталице нове технике лова објашњавају да тешки лукови могу имати већу убојну снагу од најјаче пушчане сачме. Осим тога, стрела мање оштети убијену животињу него сачма.

За гађање циљева на удаљености од 90 метара шампиони употребљавају лукове тешке и до 20 килограма. Стрелци из Фландрије који се такмиче у гађању мета на висини од преко 30 метара употребљавају често лукове тешке 30 до 35 килограма.

Амерички ловци користе најтеже лукове. Неки од њих лове помоћу њих зечеве у области Стеновитих планина, док неки ловци стрелама убијају велике јелене и медведе. Амерички ловац Арт Јанг још 1920. године ловио је у Африци помоћу лука и стреле лавове и друге веће звери. Ловачки лукови за крупнију дивљач тешки су по 43 килограма, за лов на биволе и носороге 50, а за лов на слонове 55 килограма.

У току прошлог лета два америчка ловца убили су стрелом у Африци два слона и пет бивола. Пробојна моћ њиховог оружја је страшна. Док метак пушке од 22 милиметра није у стању да прође кроз канту пуну песка, стрела избачена из тешког савременог лука пробија то веома лако. Амерички ловац Ремс може

СРЕДЊЕВЕКОВНИ РАТНИК

ле ратнике Карла V код Азинкура. Лук и стрела су као оружје изгубили вредност када су пронађене старинске пушке.

Лук и стрела сада се све више примењују у Западној

И ОН ВЕЖБА

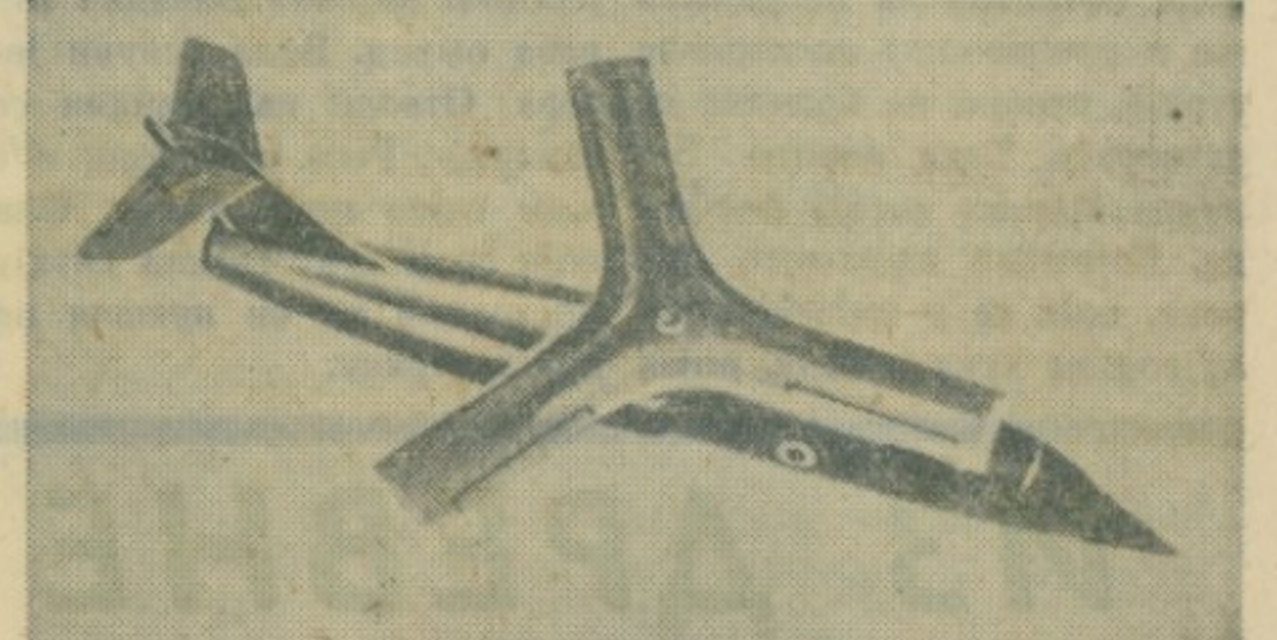
да пробије са својом стрелом највеће вепрове. Познато је да су у средњем веку стреле највештијих стрелача пролазиле кроз тело крупног јелена и убијале ловца који би се случајно нашао иза њега. Занимљиво је да стрела избачена из гломазног лука представља танано оружје — тешка свега око 18 грама.

НЕКАД И САД ПРЕКО СИЊЕГ МОРА

У доба великих географских открића везу између континената одржавали су искључиво једрењаци. Овим бродовима било је потребно шест до седам недеља да преплове преко Северног Атлантика. Због тога су важне вести често стизале касно. Први прекоокеан-

ски пароброди (1829. године) прелазили су Атлантик за 25 дана. Њихова брзина се постепено повећавала и већ је 1840. године пловидба између Лондона и Њујорка трајала само 14 дана. Сада та пловидба траје пет до седам дана.

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

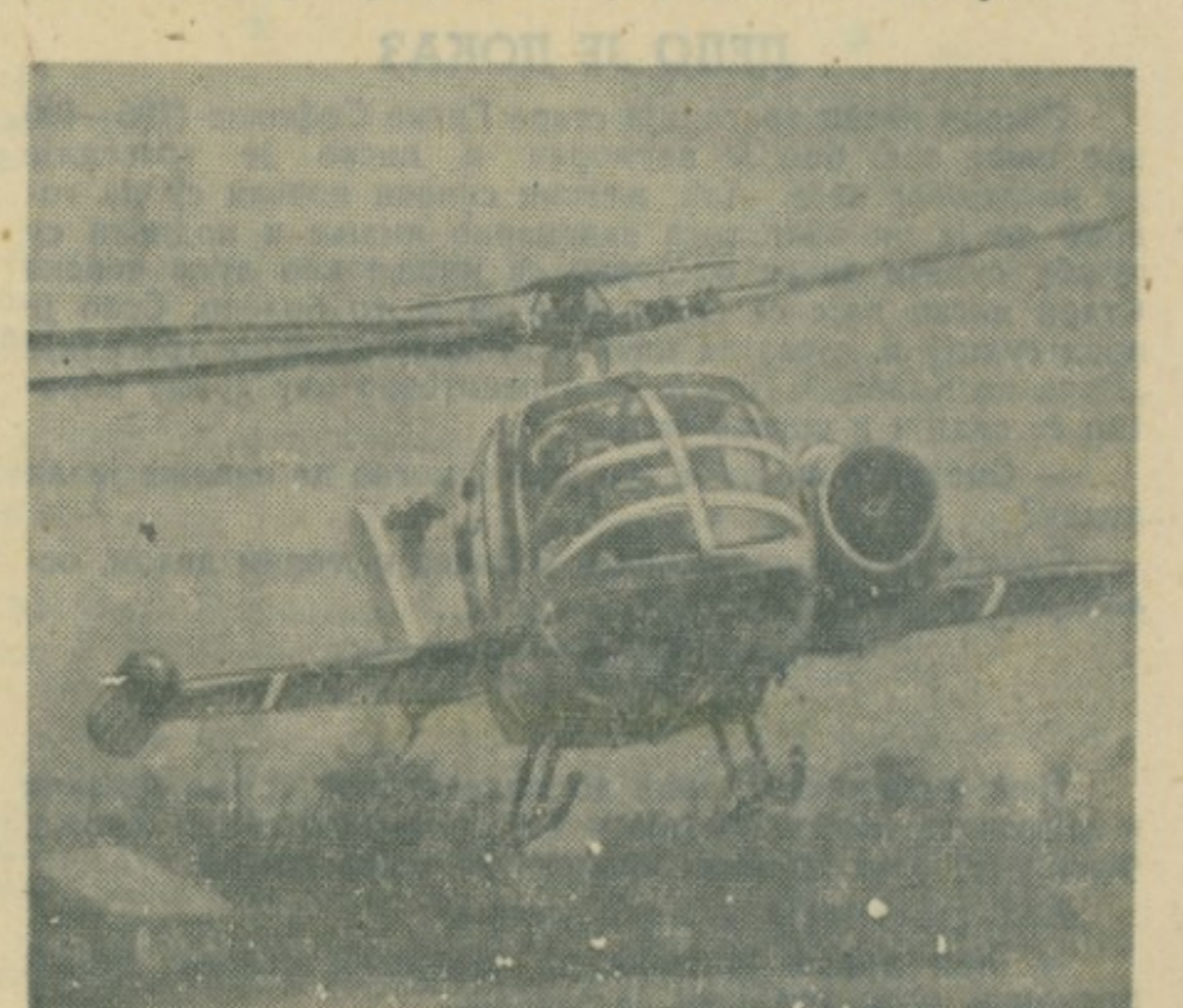

ПРОЈЕКАТ БРИТАНСКОГ ХЕЛИКОПТЕРА СА ТУРБОРЕАКТОРИМА. ПРИ ВЕЛИКИМ БРЗИНАМА ДВЕ ПАЛЕ РОТОРА СЛУЖИЈЕ КАО СТРЕЛАСТА КРИЛА.

НАЈБРЖИ И НАЈВЕЋИ ХЕЛИКОПТЕР НА СВЕТУ

Светски рекорд брзине за хеликоптер је у поређењу са брзином савремених авиона још увек скроман. Њега је ове године на великом аеронаутичком митингу одржаном у Буржеу поставио амерички хеликоптер двосед: 437 километара на час.

Стручњаци су увидели да ротор при великим брзинама представља сметњу. Стога се предвиђа да ће хеликоптери који ће кроз две-три године летети брзином од 600 до 800 километара на сат бити опремљени снажним турбо-реакторима. Они ће узлетати и слетати помоћу ротора који ће се затим повити или ће постати непокретан док ће за погон служити турбореактори. Занимљив је пројект једног британског авиона-хеликоптера надзвучне брзине чији ће ротор у току лета бити непокретан, а две његове пале служиће као стреласти крила.

НАЈБРЖИ ХЕЛИКОПТЕР НА СВЕТУ

АДВОКАТ КОЈИ СЕ НЕ ДА ЗБУНИТИ

Један сељак дође до римског правника Росција и рече му:

— Дошао сам до тебе да ме посаветујеш шта да радим? Пас мога богатог суседа упао је у моје дворште и заклао ми три пилета. Какву накнаду штете да тражим од господара пса?

— Четири аса, одговори Росције.

— Онда, дај ми четири аса, рече сељак, јер је то твој пас учинио.

— Потпуно је праведан твој захтев, рече правник Росци. Радо ћу ти дати четири аса, али ти најпре мени положи пет аса, јер никада правници не дају одговоре без награде.

Куку теби ако зине

Читаве књиге могле би да се напишу о натписима на надгробним споменицима. Нарочито се то односи на оне чудне натписе. Ево како гласи натпис на једном споменику у Грејвстону у Мидлфилду, у Масачусетсу:

„Стари Томас Малвени лежи овде, Његова уста лете од ува до ува. Читаоче приступи полако овом чуду, Јер ако он зине, отишао си до ђавола.

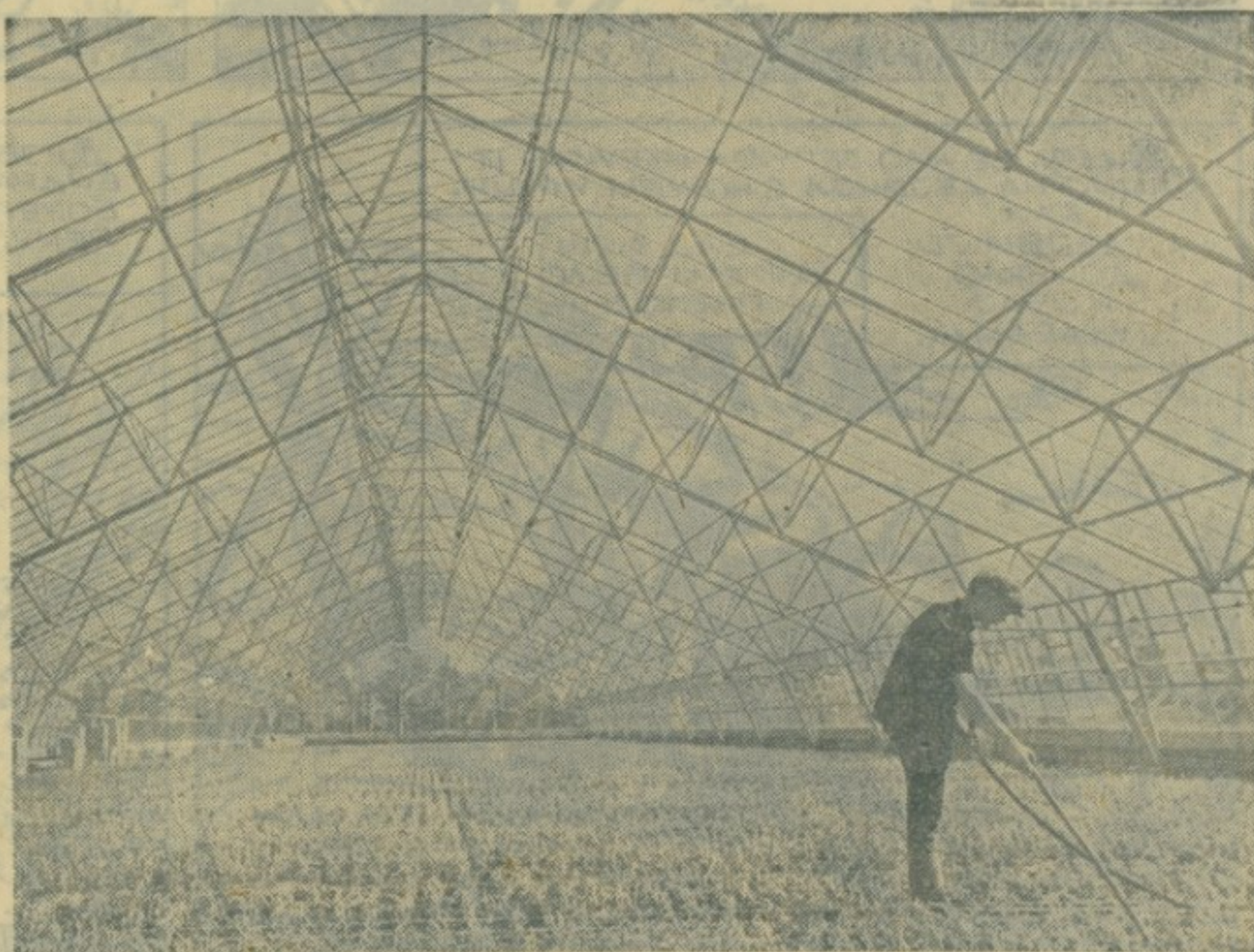
ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

Да неко пије по службеној дужности то је мало познато. Али се прича да је и то постојало у давним временима. Наиме, у Спарти је по службеној дужности био одређен један службеник који је морао свакога дана добро да се напије и да се тако пијан тетура по улицама. Спартанци су хтели да на овај начин покажу омладини (и да она увек има пред очима) како је ружно кад је човек пијан.

ЗА ВИШЕ СУНЦА

На слици је приказана једна стаклена башта у Енглеској. Она служи за гајење расада и разног поврћа. Цела конструкција је израђена од алуминијумских полуца између којих се налазе огромна стакла. Конструкција је направљена да би поврће добијало што више сунчеве светлости.

ЂАЧКА ТРИБИНА КЊИЖЕВНОСТИ И НАУКЕ

Прва гимназија у Београду основана је 1839. године. Испрва се називала „Београдска гимназија“, па „Велика гимназија“ — да би, кад су основане и друге све до данас задржала назив „Прва гимназија“. Током дугог деловања кроз њу су прошле најистакнутије личности у Србији не само из деветнаестог века него и касније.

Ретка је то гимназија у историји нашег школства; а мало која у нашој земљи може да се поноси толиким бројем својих ученика који постадоше прослављени књижевници, научници, државници, војсковође, друштвени радници. Била је то школа која је током дугих деценија свог рада много допринела стварању интелигенције у Србији.

Међутим, поред оне „званичне школе“, у њој је основана 1868. године и прва ђачка дружина у Србији, која је током четрдесет година свог деловања много доприне да се омладина Београда и Србије окуша из свих области књижевности, науке и културе. При оснивању ова ђачка дружина названа је „Српска нада“, а потом само „Нада“. Током свог дугогодишњег деловања била је неколико пута укидана, по наређењу виших власти, да би се по том поново оживљавала њен рад, и увек у њој неговале најнапредније тежње омладине у Србији. Вачка дружина „Нада“ представљала је трибину за научни и књижевни рад, где су се први пут појавили будућа велика имена која ће заузети најистакнутија места у животу наших народа.

Ђачки радови, читани у „Нади“ често су објављивани у тадашњим листовима и часописима, па су и њихови уредници сматрали да им је ова ђачка дружина најпогоднији и најоолиднији извор материјала за њихове листове. Када је почео да излази „Српски књижевни гласник“, његов врло строг и опрезан уредник, иначе бивши члан ове чувене ђачке дружине, — Богдан Поповић, објавио је низ превода из страних књижевности који су настали и читани у „Нади“. Већ седамдесет година прошлога века уредници појединих листова награђивали су радове „Надних“ чланова и са по неколико дуката. Чланови „Наде“ преводили су читаве књиге, нарочито оне слободоумне и напредне. Један од њих превео је у своје време познату Бредову „Историју Северноамеричких држава“, у којој се нарочито истиче личност Бенџамина Франклина. Превод је штампан, а у предговору његов аутор, ученик VI разреда гимназије, написао је ове речи: „Браћо, најлепше и најдивније за цео свет — то је слобода... Поштујући све оне, ма ког народа да били, који су у ратовима за слободу живот изгубили, мислим да неће с горего бити, ако вам изнесем неколико редака о овој борби где се шака људи противи језном налету који са стране долази и где синови слободне трпе да им други на свој аршин капу кроје“. Како речи овог гимназијалца и данас потресно звуче...

Ђачка дружина „Нада“ била је највернији одраз покре-

та напредних идеја у Србији. Кроз редове њених чланова то може лепо да се прати. Око седамдесетих година у ђачким редовима истиче се посебно наука и политичка област. То је време Светозара Марковића, његовог учења о „реалности“ у свим областима друштвеног живота. Тада су и многи чланови „Наде“ осумњичени као „петролејци“, то јест „комунарди“, присталице социјалистичких идеја, рушилаца „законског стања“.

У том раздобљу један од најактивнијих чланова „Наде“ је Милован Глишић, а за њим не заостаје ни Лаза Лазаревић. Чланови „Наде“ као да се такмиче у превођењу тада најпознатијих европских, нарочито немачких филозофа — материјалиста. Главни преводилац је Милован Глишић. И врло је занимљиво како је он, као дечак VI разреда гимназије, замишљао преводачки посао: „Ако хоћемо да нам је превод ваљан не треба преводити од речи до речи. Ваља гледати да се мисао не окрњи, да се не каже ни мање ни више него у оригиналу...“

Треба истакнути да су ђаци тада још увек зване „Велике гимназије“ врло добро владали страним језицима, настојећи да своје знање тих језика, стечено у школи, употпуне трудећи се и сами. У „Нади“ они су читали преводе с немачког, француског, руског, енглеског језика, па и са шпанског, јер је у гимназији било неколико јеврејских ученика с Дорћола. Где је понеки од њих научно енглески, ко зна. Али је утврђено да се преводило баш с тог језика.

Радило се и на историји, и то на историји револуција, на родних устанака, борба за ослобођење. И у каснијим годинама „Надино“ деловање прво место заузима наука. Тако се у овој ђачкој дружини својим радом јавно и Јован Цвијић. Он је обрадио питање „хелија живих бића“ и „електричних појава“. Међутим, много је занимљивије да су се појединци, тада гимназијалци, који су касније заузели истакнуто место у сас-

вековне књижевности — „врло је вешто говорио о облацима“. У ђачким редовима биле су обухваћене и научне делатности. Ти радови нису били оригинални, али су показали да се њихови састављачи широко интересују темама које је требало поднети пред скуп дружине. За једну тему о „правима човека“ године 1875. њен састављач поднео је списак од 28 прочитаних дела, које је у наводима и цитирао,

де — први пут се јавно појавио у овој дружини саставом о — француском астроному Фламариону. Наука се првенствено обрађивала, а потом и преводи из лепе књижевности. У „Нади“ су читани преводи из дела најчувенијих светских књижевника, а поред тога састављане су и њихове биографије. Није запостављена ни књижевност словенских народа. Јован Скерлић је читао свој рад о Пушкину, а давно пре њега Милован

био је ђак IV разреда гимназије. У овој дружини појавио се један од првих испитивача „македонског језика“. То је био Бранислав Петронијевић, чије име је данас убележено и у светској историји филозофије. Један шестоголац — Дарко Рибичкић — читао је „врло занимљиви рад о науци која треба да ослободи човека“, а Јован Скерлић појавио се списом „Пред зору“, у коме је изнео своје мисли и рефлексије о француском друштву пред револуцију и о њеним узроцима. Александар Белић, један од најистакнутијих слависта — као члан „На-

Глишић о Гогољу. Потом се читају радови о Љермонтову, Тургеневу, Толстоју, Сјенкјевичу, и први пут баш у овој ђачкој дружини, чује се у Србији име Горкога. У њој се расправља и о књижевности Хрвата и Словенаца, посебно о делу Мажуранића и Прешерна. Прате се и струјања савремене европске књижевности, те се крајем осамдесетих година говори и о Золи. Ванредно је велик распон тема из књижевности; необично импонује интересовање тадашњих наших гимназијалаца, како и на који начин прате сва културна и научна збивања и то одиста у „европским оквирима“.

У „Нади“ су се први пут појавили као песници: Милорад Митровић, Стеван Луковић, Петар Кочић, и други, од којих су неки касније прешли на прозу. И Бранислав Нушић је „пропевао“ у „Нади“, и то под именом: Алкибијад Ђ. Нуша. Испевао је неколико балада, да би убрзо по савету својих добронамерних другова прешао на прозу, — те је с пуно хумора написао две приповетке: „Муро“ и „Дон Кихот наших дана“. Међутим, у раздобљу од 1879. до 1886. наука представља главни предмет интересовања „Надних“ чланова — и песници продиру скромно и срамежљиво. Једини Стеван Луковић већ у седмом разреду гимназије добија „највишу оцену“ — „Мало је смртних којима је срећа толико дарежљива да им повери и највишу службу — службу поезије...“ — пише одушевљено један „Надин“ критичар о Луковићевим песмама. Као родољубиви песник за време свог боравка у Првој гимназији посебно се истакао Петар Кочић. Увек активан и неуморан пропагатор борбе за ослобођење, он је и као члан „Наде“ у својим песмама говорио о страдању свог поробљеног народа. Иако је у „Нади“ било и других „родољубивих песника, који су певали о „гордом Стамбулу и давно мртвој Турској“, у духу старе романтичарске родољубиве поезије — „Петар Кочић, без отаџбине, син погаженог народа, — пева слободи, слободи угњетених“. Не само чланови „Наде“, већ и остали ученици Прве гимназије кроз Кочићеве стихове — осећали су како их потреса ново време и нова борба“.

Тако је деловала четрдесет година, уз извесне прекиде, ђачка дружина „Нада“ у Првој београдској гимназији, која је називана и „Великом“, а рад јој је прекидан, јер су то због ђачког „бунтовништва“ захтевале не само школе већ и државне власти. То је била ђачка трибина за научни и књижевни рад с које су се, као ђаци, јављали својим радовима каснији најистакнутији градитељи наше културе.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

Тајанствено острво

ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА
ЦРТА: И. КРУЉЕВИЋ

АКО СЕ СЛАЖЕТЕ, ПРВО ДА ИСПИТАМО ОСТРВО.

У РЕДУ, СПИЛЕТ... САМО ПУШКЕ СМЕМО УПОТРЕБИТИ ТЕК У КРАЈЊОЈ НУЖДИ.

ТОП ЈЕ ОСТАО У ПЕЋИНИ ПОРЕД НАЂЕНОГ ОРУЏЈА...

НЕШТО КАСНИЈЕ БЕГУНЦИ СУ ПОСТАЛИ ОПРЕЗНИЈИ, ЧУЛИ СУ НЕКИ ШУМ...

СТОПАМА ИВКОВА И ПАРМЕ...

На завршној свечаности Шаховског фестивала у Врњачкој Бањи 24. маја 1962. године међу великим бројем шахиста било је и неколико дечака који су стидљиво седели у задњим редовима очекујући проглашење победника. Када је судија саопштио да је резултат тромеча пионирских екипа: Хрватска 11,5, Србија 11 и Босна и Херцеговина 1,5 поен један дечак, готово трком, кренуо је подијуму да би примио награду. Аплауз је поздравно капитена победничке екипе који је сагнуте главе и румених образа кренуо својим друговима.

Тај исти дечак — сада младих високог раста, дочекао је крај августа 1965. године у шпанском граду Барселони на шаховском такмичењу. Аплаузи за освојено прво место на Осмом омладинском првенству света у шаху долазили су њему — Бојану Курајици из турнирске сале: од љубитеља шаха и учесника турнира које је побеђивао у стилу велемајстора Таља.

После Боре Ивова, који је тријумфовао на Првом омладинском првенству света 1951. године у Бирмингему и Бруна Парме, који се такође са титулом омладинског првака света вратио после такмичења 1961. године у Хагу, Бојан Курајица је постигао оно што му није пошло за руком две године раније у Врњачкој Бањи.

Готово случај или чудна игра природе учинили су да се мали Бојан упозна са тајнама кретања фигура по црно-белим пољима. Када је имао осам година кренуо је да трчи за бадунцом, како у Сплиту зову фудбал, да слободно време проводи и на морској обали. Он се за шах сигурно не би никада определио да лекар није установио болку, па је препоручио да Бојан мање

трчи. И он је престао то да чини, отац га је научио да игра шах и он се тако брзо и

са вољом сродио са светом шаха. Уз школске уџбенике са влађивао је и оне из области шаховске теорије. Из њих је испит убрзо положио у Шаховском клубу „Морнар“ у Сплиту. Брзо се лео шаховским степенацима, па је као десетогодишњак имао освојено другу категорију и стално место у сениорској екипи Сплита. Са само 12,5 година на шаховском турниру у Сплиту морао је да полаже испит пред мајсторима као што су Удовчић, Караклајић и Дамјановић. Са још двојицом играча часно је поделио три задња места, али је штампа, критикујући организаторе што су малишане оптеретили учешћем на овако тешком турниру, забележила: „Он зна много теорија и за своје године игра више него добро“. Године

1961. победио је на пионирском првенству Хрватске са 10,5 поена из 11 партија. Наредне године дели 1—2 места на Омладинском првенству Хрватске, а велики успех постиже 1963. године. На Омладинском првенству света у шаху у Врњачкој Бањи победио је у полуфиналним борбама у својој групи, а затим су следиле резултати који су га довели на треће место у свету — одмах иза Георгију и Јанате. На прошлогодишњем првенству његовог клуба „Морнар“ освојио је прво место са 9,5 поена што у процентима чини 86 одсто. Заблистао је и на великом брзоплетном турниру у Олатији где је између 80 учесника поделио 1—4 место.

Ово је само део резултата сплитског гимназијалца са којима се он, после успешно пребројених квалификација, пласирао за пут у Барселону. Заједно са својим секундантом, интернационалним мајстором Драженом Маровићем, непоколебан што ту му инострани стручњаци предвиђали нивак пласман кренуо је смело у победу. Данима су у етар одлазиле вести: Курајица је и у овом колу победио... Најдража вест је стигла после осмог претпостедњег кола када је ремизирао са израелским такмичарем Исаком Блајноном. Са 1,5 поен обезбедио је прво место предности. После Ивова и Парме још један Југословен се уписао у златну књигу шампиона света.

Овогодишње Омладинско првенство Југославије у шаху и такмичење најбољих пионира-шахиста Србије обилвало је многим занимљивим догађајима. Пожаревац, град домаћин такмичења шаховских јуниора, богато је наградио своје младе госте и трудио се да им омогући што боље услове за игру. Још пре почетка турнира подељене су прве награде и најављене многе друге. Какве су то биле награде?

Наградни турнирски бројеви
Правило је да се пре почетка шаховског турнира учесници уврсте у званичну шаховску таблу по бројевима које сами извлаче. У Пожаревцу од тога није одступљено, али је овај шаховски обичај претворен у малу лутрију. Уместо 16 цедуљица са бројевима, чији би број одговарао броју учесника, испред шахиста се нашло 16 новчаника. У сваком од њих налазио се новац чија је количина одговарала броју на турнирској табли. Сваки од учесника одбирао је новчаник који му је та новцем остајао за успомену и саопштавао свој број. Интересантно је да је играч из Пожаревца Трифуновић добио у новчанику 1 динар, а Војвођанин Говедарица 16 динара, али је огромна разлика изгубила значај на крају турнира јер су се оборица пласирала на зачељу.

ТАКМИЧЕЊЕ ШАХОВСКИХ ЈУНИОРА

Гостовање код рудара
Дан рудара Србије падао је баш у време турнира, па су га омладинци прославили заједно са рударима у Костолцу. Два кола — 5. и 6. одиграна су у Дому културе у Костолцу која је специјално била опремљена за ту прилику. На позорници изнад демонстрационих табли налазили су се рударски амблеми и поздрав, овога пута упућен шахистима: Срећно! Ова несвакидашња атмосфера полетно је деловала на омладинце који су попут рудара са много труда истраживали „благо“ које се крило у шаховским позицијама.

Два рођендана

Да ли сте читали да су се на шаховском турниру вукле уши? Домаћини су запазили да у току турнира два омла-

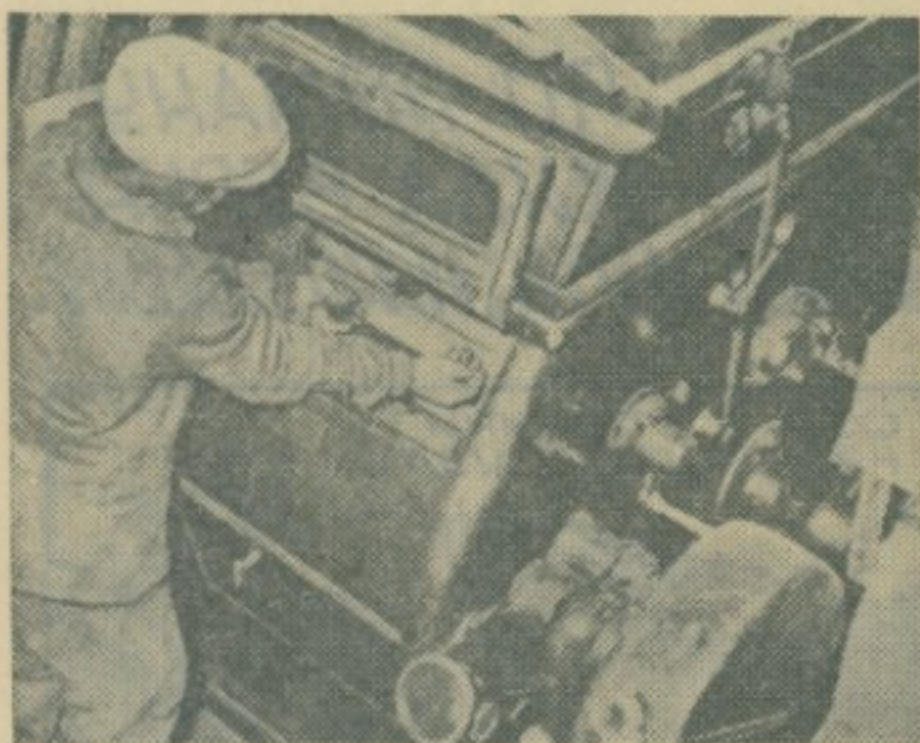
динца имају рођендане, па су их на леп начин обележили. Још у почетку турнира Душану Маровићу је честитан рођендан и предата стона лампа. Десетак дана доцније и Лакић Николи из Бањалуке уз срдачне честитке предат је поклон, чутура у дуборезу, а и ово са ушима није изостало...

И на расанку — награде

Завршетак турнира обележен је поделом награда којих је било много више него учесника. Зато су сви отпутовали кући задовољни, али међу њима првак је понео највећи „терет“. Поред неколико награда добио је и ваздушну пушку. Најскромнији шахиста добио је фото-апарат, а један други, такође за скромност — панталоне. Новчаних награда

било је 9 и оне су се кретале од нових динара 40 до 200. Осам пионира Србије бориле се за назив најбољег, али под знатно друкчијим условима од њихових старијих другова. Пионери су становали под шаторима у „Горанском граду“ на брду Чачалица и били гости пожаревацких горана. Пре подне су играли турнирске партије, а по подне и увече проводили у забави крај радија, телевизора уз логорску ватру...

Најмлађи шахиста имао је само 9 година док је најстарији био 4 године старији. Њихове партије су се често завршавале сузама поражених. Гледаоци су их у току игре служили слаткишима, тако да су пионери отишли кући засићени од шаха, бомбона и чоколаде.

МЛИН ЗА МЛЕВЕЊЕ БИБЕРА
20.000 КЕСИЦА У СМЕНИ

Бибер (Пипер нигрум) је дрвенасти лијан. Лишће му има облик срца а плод је зрнаст. Црни бибер у зрну добија се од зелених плодова који се осушио, а бели од зрелих и ољуштених. Употребава се као зачини.

Цимет (Цинамомум Цеилоникум) је дрво из породице лавора. Расте у Источној Индији и на Цејлону. Унутрашња кора младих грана суши се, а после тога се истуца у прах и употребљава као зачин.

Ванила (Ванила плануфолиа) је биљка из породице орхидеја. Пореклом је из источног Мексика. Гаји се у тропским областима, где се опрашивање цветова врши вештачким путем. Међутим, у Мексику опрашивање врше нарочити инсекти. Миришљави махунасти плод ваниле употребљава се такође као зачин.

Каранфилићи (Јамбоса каррипилус) је мало зимзелено дрво. Расте на Молучким острвима. Сасушени цветни пулопци имају пријатан мирис и оштар укус. Употребљавају се као зачини.

НЕШТО МАЛО О ЗАЧИНИМА

Сви ми употребљавамо у домаћинствима разне зачине, па и оне из далеких тропских крајева. Треба много труда док се приберу ти зачини и док дођу до наше трпезе. Домороци, на пример, морају да покупе плодове бибера, или да скину кожу са биљке од које добијамо цимет, да уберу пулопке каранфилића и тако даље. Све то треба про-

сушити, прерадити, класирати, измерити, упакovati и тако даље. После тога долази до дуготрајне пловидбе океанима, затим железницама, а одатле све то доспева у фабрике где се пакује у уобичајене пакетиће. Приликом прераде цимета радници су присиљени да стављају заштитне наочари. Када чисте млинске уређаје по-

Тисама читалаца

Желим да се дописујем с друговима и другарицама из земље и иностранства. Имам 13 година. Језик дописивања српскохрватски а може и енглески.

Ђокић Душанка
Ул. Саве Ковачевића 13-а
Ниш

Желео бих да се дописујем са децом из наше земље и иностранства, размењујем марке, разгледнице и салвете. Имам 13 година а дописивао бих се на српскохрватском и немачком језику.

Бензија Симиша,
Ул. Сестре Дитрих 4/П
Зеница

Као дугогодишњем сталном читаоцу вашег листа надам се да ћете ми испунити жељу да моју адресу одштампате у вашем листу ради дописивања. Желео бих да се дописујем са младићима и девојкама из земље и иностранства. Имам 19 година, волим вокално-инструменталне саставе, посебно Битлсе, ролингстоунсе и седоусе. Језик дописивања српскохрватски и енглески.

Тости Бранимир
Ул. Интернационалних
бригада 25
Београд — Југославија

Ја сам једна од безброј девојчица које би желеле да стекну нове пријатеље у земљи и иностранству — преко писама. Нарочито бих замолила да ми се јаве младићи и девојке који иду у глумачку школу — академију или намеравају да пођу. Интересује ме глума, новинарство и карикатура. Радо слушам битлсе, ролингстоунсе, Зафира Хациманова и Драгана Стојнића.

Живадиновић Слободанка
Ул. Аце Милојевића 2
Алексинач

Имам 22 године и желео бих да се дописујем са друговима и другарицама из Енглеске (а и из наше земље) на енглеском и српскохрватском језику.

Кличек Ивица
Педагошка академија
Чаковец — Југославија

Имам 16 година. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама који сакупљају: марке, разгледнице, налепке са флаша. Језик дописивања: српскохрватски, словачки, руски, мађарски и делимично немачки.

Влајков Јелица
Ул. Иве-Лоле Рибара 11
Товаришево

Желеле бисмо да се дописујемо са друговима и другарицама из земље и иностранства на српскохрватском и руском језику. Славица (14 година), и Мирела (12 година).

Славица и Мирела Мијатовић
село Луњевица — Горњи
Милановац

WALT DISNEY МАЧКА ДЕТЕКТИВ

Пре но што су се врата затворила за КЕАСКОМ, ПАТИ ЈЕ ЗА ТРЕН ОКА СПАЗИЛА БАНДИТЕ...

БАНДИТИ! ОТИМАЈИ!

САМ СА ОНИМ УЖАСНИМ ЛУДИМА! КАКО ЋЕ САМ?

ТРЕБА НЕКО ДА МУ ПОМОГНЕ...!

ВЕЗНА ДЕВОЈКА ПОКУШАВАЛА ЈЕ ДА ПРИВУЧЕ ПАЧЊУ ЧОВЕКА КОЈИ ЈЕ УШАО У СТАН...

МММ!

ОХ, ТУ СИ! СКИТНИЦО МАЛА!

ТО ЈЕ МАЧКА МОЈЕ ЖЕНЕ! ЗНАТЕ, МИ ЖИВИМО ТУ У БЛИЗИНИ...

ЗАР?

УЗАРХТАЛА СРЦА, ПАТИ СЕ ЗАУСТАВИЛА ПРЕД ВРАТИМА.

ЧУДНА ЈЕ ТА ВАША МАЧКА! ИМАЛА ЈЕ ОКО ВРАТА ОГРАДИЦУ С РАДИО-ОДАШИ-ОДАШИ-ОДАШИ!

МА НЕ МОЖЕ!

ЗНАТЕ ШТА, ЛАФЕ? НЕ ВЕРУЈЕМ ЈА ДА ЈЕ ТО ВАША МАЧКА! НЕ ВЕРУЈЕМ НИ ДА ИМАТЕ ЖЕНУ...

У РЕДУ...

КУЦ, КУЦ, КУЦ

!!!

ОХ...

ТУ ЈЕ! НАШАО СИ ЈЕ, ДРАГИ!

ОВАЈ... ЈЕСАМ!

СВРШИЛО СЕ...

ЗРНА ЗНАЊА
ИЗ ЗБИРКЕ ЧИКА СТАЈЕ

Најтеже је уверити самога себе.

Код неких људи и књига наслов често не одговара садржају.

Хиљаду пријатеља, то је мало; један непријатељ — то је много.

У пролеће направи план за целу годину, а ујутру за цело дан.

Хвалити се није лепо, а немати чиме се похвалити је зло.

Мудрост је капитал, али лукавост узима интерес.

У старо време питали неког мудрог човека где се најбоље живи, а он им одговорио:

— Најбоље се живи онде где се слаб не боји силника,

где се кмет не боји племића, где се сиромаш не стиди пред богатим, где поштен човек не мари шта непоштен о њему говори и где непоштен човек носи јавно знамење на челу.

Неки деда саветовао унука:

— Чувај гуске кад их лисица исповеда или кад им вук проповеда.

— Када ће нестати злих људи? — питали неког мудрог човека.

— Када се сви добри сложе и дигну против њих.

Ласкање и улагивање моћнима, паметни људи никад нису ценили. О томе је давно неко рекао:

— Ако сте на високом положају па вам неко ласка, он да или вас је преварио или ће вас преварити.

ДАН КАДА САМ СРЕО МИДНАЈТА

дао, онда слегнуо раменима и климнуо главом у знак одо бравана.

Полако се приближио мустангу и хитрим покретом руке бацио ласо. Мустанг је рекао као муња, ипак не доволно брзо да би могао да избегне вешто бачену замку. Узалуд је покушавао да се отме, конопац му је стезао врат све јаче. На крају морао је да се покори сважним рукама надзорника и тежини његовог коња. Повукао је коња до мене и дао ми крај конопаца који је до тада држао у руци: — Ми га зовемо Миднајт (поноћ) — рекао је надзорник. — Када га лепо осећаш, доведи га доле до бараке. Тамо ћу ти дати седло, узде и конопац.

Везао сам коња за ограду и пажљиво почео да га милујем а онда да га чистим чеша гијом. Све је ишло добро док нисам почео да му сећам леу ногу. Ударац је дошао брзо као муња али ја сам одскочио на време тако да ме је само закачио. Поново сам му пришао пажљиво и хтео да га помилујем по глави. Он ме је гледао право у очи као да би желео да види да ли сам се уплашио. Миднајт је имао дивну главу са малим ушима и великим сјајним очима. Изглед очију је показивао његову охолост и самопоуздање. Са таквом главом јасно ми је било да није могао бити рђав коњ. Али, људи су му били нешто учинили због чега је он био у рату

се склоним под једна кола која су се налазила у близини.

Тада ми је тек постало јасно зашто је надзорник за све време седео на коњу с ласом у руци. Јер, кад је коњ скочио на мене други пут, ласо је фијукнуло и обухватило врат коња. Док сам чисто прашњао одело, надзорник ме је упитао да ли сам повређен. Одговорио сам да сам сасвим добро. Препоручивао ми је да би било боље да засад јашем неког другог коња, а касније

када га боље упознам могу узети и Миднајта. Међутим, ја сам одговорио да ћу баш њега јахати и да ме не може збацити.

У седлу

Пошто су ми помогли да га оседлам, притегао сам узде и без већег напора скочио у седло. Надзорник нам је на-

са њима па према томе и са мном.

Када сам завршио са Миднајтовим дотеривањем поново сам му пришао у намери да га одрешим и поведем до бараке где су се налазила седла. Надзорник је стајао у близини, на коњу, спреман да ми притекне у помоћ док су остали каубоји били заузети седлањем својих коња. И они су у ствари из прикрајка гледали у мене и Миднајта. Интересовало их је да ли ћу успети да одведем непокорног мустанга до бараке.

Вештим покретом руке одрешим крај конопаца и брзо га пребацио преко Миднајтове њушке. И пре него што је он дошао к себи нашао сам му се на леђима. Он је скакао, беснео, покушавао свим силама да ме збаци али му то није пошло за руком. Прак са из детињства добро ми је дошла. Успео сам да га одведем до бараке праћен узвизима одобравања осталих каубоја.

Скочио сам на земљу и пришао Миднајтовој глави у намери да му скинем конопац са њушке. Али тек што сам стигао да му скинем конопац, он се нагло пропео на задње ноге и ударио ме предњима у груди. Одлетео сам неколико метара даље и пао на земљу. И пре него што сам успео да се подигнем, он је већ поново био нада мном. Срећом, некако сам успео да

редно да изјашемо у поље и да похватимо велики број дугорогих бикова који су били одређени за продају.

Док смо јахали Миднајт је целим путем покушавао да се ослободи узде стално замањујући главом. Када је видео да не може да се ослободи, он се повиновао мојим командама и хитро јурио за биковима. Из једног жбуна искочио је један бик са најдужим роговима које сам икада видео. Снажни бик је јурио као једен. Али ни Миднајт није застајао за њим. Брзо смо стигли бика. Управо док сам се спремао да бацим ласо, бик је нагло скочио преко једног густог жбуна кактуса. Није било времена да зауставим Миднајта. Он би, без сумње, и сам лако прескочио преко кактуса да му није поново пало на ум да се ослободи узде. Ја сам морао поново да притегнем узде и то му је скратило скок. Пао је усред кактуса.

Некако смо се извукли из жбуна. Осећао сам страшне болове. Ноге, а нарочито колена, биле су пуне трња. Одмах сам сјахао и почео да вадим трње из ногу. При сваком покрету трње се све дубље забадало у тело.

Миднајт је такође био пун трња од врха њушке до колена. Знао сам према својим боловима колико је патно.

Стајао је мирно и гледао ме тужно. Очекивао је да му помогнем. У том тренутку је нашао и надзорник. Када је видео у каквом је стању Миднајт, рекао ми је: „Њему нема спаса. Да бисмо га очистили од трња морали бисмо га везати и оборити а тад би му се трње зарило још дубље у тело. Зато скини седло“. Док сам га ја забекнуто гледао, он је извадио пиштољ и чекао да скинем седло да би убио коња.

Има ли наде за Миднајта?

Заборавио сам на болове у ногама и стао између надзорника и коња. Молио сам га да га не убија. Ја ћу покушати да га ослободим трња. Ако ми то не пође за руком, лако ћемо га убити — рекао сам. — У реду — одговорио је надзорник. — Али стани мало са стране јер ако поново покуша да те удари, одмах ћу га убити.

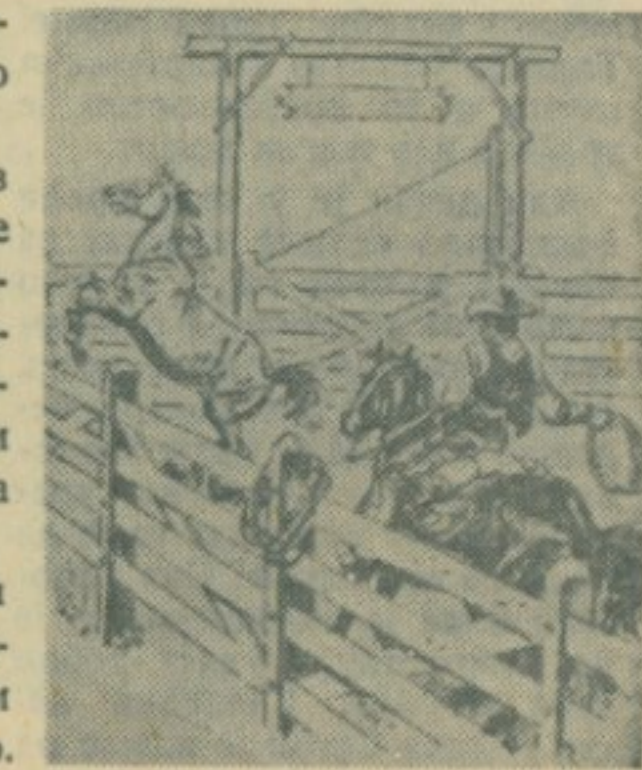
Пажљиво сам му пришао и извадио два трна из њушке. Он је мало мрднуо главом, али није начинио никакав покрет да ме удари. Стајао је потпуно мирно док сам му јавадио три по трн. Пошто сам му лепо очистио главу и тело, почео сам да му чистим ноге које су најгоре прошле. За све то време надзорник је седео на коњу с пиштољем у руци спреман да одмах опали. Почео сам да чистим Миднајтове ноге. Он је и даље мирно стајао. Надзорник није могао да верује да је то онај исти коњ који је био само пола часа раније показвао онолику дивљину и непокорност.

Пошто сам му поводио све трње, скинуо сам рукавице и неколико пута пажљиво прешао преко целог тела Миднајта да се уверим да није неки трн остао. Када сам био сигуран да их нема више, сео сам и поводио остатак бодљи из својих ногу.

Док смо јахали ка ранчу, надзорник ми је испричао животну историју Миднајта. Био је један од дивљих коња који су јурили у близини ранча. Од самог тренутка хватања није се предавао и стално је ратовао са свима који би му пришли. Истина, људи су му узвраћали истом мером.

Пошто смо раседлали и на појили коње пошли смо на ручак. Док сам улазио у велику трпезарију каубоји су ме поздравили. Добацивали су ми и правили шале на мој рачун, али било ми је јасно да сам положио испит и да су ме сматрали за равног себи, био сам један од њих.

После ручка изашли смо напоље и почели да играмо лопте. Стајао сам мало подаље од осталих када сам осетио да ме је неко гурнуо у леђа. Замало нисам пао. Нагло сам се окренуо. На своје изненађење видео сам Миднајта како стоји поред мене. „Шта ћеш ти овде, Миднајте“, — запитао сам га благо. Он је пришао још корак два до мене и почео да трља главу о моје груди. И даље је нежно трљао главу док сам га ја грлио. Запрепаћени каубоји брзо су се окупили око нас не верујући просто својим очима. „Убудуће нико нека не пинга Миднајта“, рекао је надзорник. „Од сада он је Слимова коњ“. То је била највећа награда коју сам могао добити.

Био је то мој први дан на ранчу Сан Фернандо у Калифорнији. Тог пролећа 1912. године, још нисам био је напунио 20 година, пошао сам да потражим посао као каубој. У новом оделу и шешуру шепурио сам се као паун и веровао да цео свет гледа само у мене. Док сам седео на оградџи и посматрао каубоје како хватају коње и изводе их ван оградџе, пао ми је у очи један мустанг. Био је тако леп да нисам могао да одвојим поглед од њега. Имао је дивну главу, дуг врат, танке и fine ноге и снажно тело. То је био коњ о коме сам годинама сањао. Ко ме ли припада?

Нашао је надзорник и прекинуо ме у размишљању питањем: „Да ли знаш да јашеш, дечко?“

Био је то снажан човек који је тражио послушност како од коња тако и од каубоја. Дан раније, када сам стигао на ранч и потражио посао, он ме је једно време посматрао а онда пришао да опипа мишиће на ногама и рукама као што је испитивао коња када је желео да га купи. Ипак ме је на крају примио са платом од 30 долара месечно уз храну и спавање.

Рекао сам да знам да јашем. И заиста га нисам преварио јер нас је на нашој фарми у Висконсину отац још

одмалена учио да јашемо. Терао нас је да јашемо без седла најопасније коње. Знао сам доста о коњима али свакако не толико колико надзорник и његови људи. Чим сам примљен, неки од каубоја су ми добили да би можда било боље да се пријавим да водем рачуна о јагањцима него о коњима.

На проби

— Изабери једног коња од оних који су остали у оградџи — рекао ми је надзорник. Показао сам руком на белог мустанга и упитао да ли бих могао њега да јашем. Надзорник ме је радознано погле-

БОРБА ПРОТИВ ШТЕТНИХ ПТИЦА

Има доста врста птица које су мање или више штетне. Борба против њих је слабије организована, неголи против других врста штеточина.

Борба против штетних птица најчешће се врши на тај начин што се оне убијају пушком, хватају замкама, трују,

затим плаше разним направама итд.

У Пенсилванији, САД, у току последњих година испитиван је један хемијски препарат. Овај препарат (триетилен-меланин — ТЕМ) узима се у малим количинама и меша са храном за птице. Птице

које поједу храну са овим препаратом не могу имати потомство. То је довело до знатног ограничавања потомства чворака, црвеног коса, обичног или црног коса и других птица. На сто грама меканића дода се свега један мг овог препарата.

ПОЉЕ ЗАСАЂЕНО АНАНАСИМА

ЗРЕЛИ АНАНАСИ ПРЕ ПОЧЕТКА БЕРБЕ

О АНАНАСУ — У СЛИЦИ И РЕЧИ

Ананас се у многим нашим трговинама може набавити ананас. Свако ко је пробао овај сочни плод, мора признати да је укусан. Али док за већину јужног и тропског воћа (лимунови, поморанце, урме, банане итд.) наши људи знају где расту, то није исти случај са ананасом.

Ананас је пореклом из северних предела Јужне Америке, тамо близу Панама. Европљани су га упознали после открића Америке, пре 500 година. Први су га у Европу донели Шпанци. Док се третирао у свежем стању, није био приступачан широким слојевима народа. Али када је почео да се продаје у кон-

зервама, ананас се проширио по целом свету.

Ананас успева у свим тропским крајевима, али највеће плантаже ананаса налазе се на Хавајским острвима у Тихом океану. Та острва се називају још и „острва ананаса“. На Хавајима постоје огромне плантаже ове биљке, као и велике фабрике за њено прерађивање и конзерви-

рање. Временом је одгајено преко 30 врста ананаса, са разним нијансама мириса и укуса.

Ананас (*Calycanthus florida*) није воћка, не расте на дрвету, како би се могло помислити. То је ниска приземна биљка, заправо жбун висок свега око 80 сантиметара. Има дугачко оштро лишће. Споља је заштићен неком врстом

храпаве дрвенасте коре. Један плод ананаса може бити тежак и три до пет килограма.

Када је берба ананаса, на плантажама се ради и дан и ноћ. Углавном раде жене. Фабрике које прерађују ананас у конзерве данас су потпуно модернизоване. Сав посао се обавља механички, на покретној траци. Најбољи плодови иду у конзерве, остало се пре-

рађује у сируп, сирће, алкохол, ликере итд. Само мали део се извози непрерађен, у свежем стању.

И на крају — како се ананас једе? Једе се баш као диња, али готово увек са шећером. Лишће ананаса даје чврста влакна за изрду финих тканина (ананас батист). Од кратких чврстих влакана праве се конопци и четке.

ПОЉЕ АНАНАСА НА ХАВАЈИМА МНОГО ЛИЧИ НА ЊИВЕ ЗАСЕЈАНЕ КУКУРУЗОМ КОД НАС

БЕРБА АНАНАСА

ВЕЛИКИ ПРИЈАТЕЉ ЖИВОТИЊА И ДЕЦЕ

Пре десет година, у мају 1956. године, умро је Ернест Сетон, Томсон, један од највећих писаца о животињском свету. Управо тада се из штампе појавила његова четрдесет шеста књига — „Животиње како сам их упознао“, што представља рекорд своје врсте. Уз то треба рећи да је све своје књиге Сетон сам илустровао или приложио фотографије које је сам снимио.

Сетон-Томсон је рођен у Шкотској. Његови родитељи преселили су се у Канаду када је он имао само пет година. Дечак је одмах заволео дивље шуме у којима су живели и ноћу је често остајао да спава сам у једној усамљеној колиби усред шуме. Тада је упознао животиње и птице и то пријатељство је трајало цео његов живот.

Али дечак је у исто време показивао велики таленат за цртање и отац га је послао у Лондон да студира сликарство. Пуне две године дечак је живео од три долара недељно тако да је више гладовао него јео. Али љубав према сликању храбрила га је да поднесе све жртве. Ова упорност била је награђена јер је на завршетку студија добио прву награду. Следећих десет година Сетон је живео од сликања одлазећи често у див-

ље шуме Канаде где је тражио мотиве за своја дела.

У шумама је поново осетио стару љубав према животињском свету и поред сликања почео је да пише о животу у шуми. Он има велику заслугу што је људе натерао да промене мишљење о животињама, да схвате како оне нису непријатељи, већ напротив, највећи пријатељ човека само ако се пријатељски прихвате. Он нас је научио да дознамо да животиње имају тренутке величине и слабости као што их имају и људска бића. Код нас је најпознатија његова књига „Гризли“.

Сетон-Томсон је желео да привуче децу природи па је основао друштво скаута у Америци. Он је написао и првила за скауте. Још и данас скаути целог света вежбају према прописима које је саставио Сетон. Великом пријатељу животиња и деце Сетону била је највећа жеља да баш децу и животиње приближи једне другима и од њих створи пријатеље.

ПРВИ...

Године 1955—1965. положен је први трансатлантски телефонски кабл. Он спаја Велику Британију и Северну Америку. Подводни део кабла, између Обана, на северозападу Шкотске, и Њу Фаундленда, има дужину од 3.700 километара. Обана до Лондона телефонску везу омогућују копнене линије, а од Њу Фаундленда до Нове Шкотске подводни кабл дуг је 556 километара, док је даља веза по копненим линијама. Пре неколико година прорадио је и други трансатлантски телефонски кабл — између рта Пенмарк, у Француској, и Кларенвила на Њу Фаундленду.

*

Прву карту рељефа дна северног дела Атлантике израдио је амерички хидрограф поручник М. Ф. Мори. То је успео захваљујући подацима о измереним дубинама овога дела Атлантике.

ОПАСНЕ НАВИКЕ...

Навикавање на лекове представља озбиљну опасност — каже немачки лекар професор Хоф. У болесном човеку боре се две супротне стране: изазивачи болести и одбрамбене снаге организма. Чим болестан човек то примети, он иде у апотеку, купује лек и убрзо осећа да је здрав. Тачно, али он заборавља да нису само тиме уништени изазивачи, него су ослабљене и заштитне снаге организма. Човек уместо да помогне унутрашњу отпорност организма, а то би значило да претрпи болове и осећа се два дана лоше, он се ослања на лековиту снагу таблета. Кад наиђе нова болест, он ће бити још мање отпоран, али и сад ће му још помоћи дроге. Докле ће то ићи, то нико не може тачно одредити, али је тачно да се лагано затвара опасни круг и непромишљени пацијент постаје одлична му-

штерија фармацеутске индустрије.

Професор Хоф даље износи да се убрзо показују прве последице оваког лечења: јака главобоља, све јача несаница и претерана нервоза. Све су то алармни знаци, чији узрок оболело лице често не може да схвати. Болесник поново непромишљено узима лекове с мотивацијом: „Не може се трпети стално главобоља“.

— Никад раније животињски век појединих људи није био тако дуг као данас, каже даље професор Хоф. Како нам статистичари кажу жене ће просечно живети 72, а мушкарци 69 година. Разуме се све то може бити ометено по ред осталога и разним превеликим употребљавањем лекова. Шта све људи немају у домаћој апотеци. Ту су лекови који подстичу рад срца и крвотока, таблете за спавање, пилуле за мршављење, разна средства за варење итд. Ко пати од жучног камена, главобоље, или има трему на испиту, он може у оближњој апотеци наћи богат избор разних средстава која ће му помоћи. Неки родитељи чак и децу кљукају лековима. Због свега тога многи људи не налазе више излаз из ове опасности. За њих је слободна продаја лекова без лекарског рецепта постала прави ђавољи пут без краја.

АЛЕКСАНДАР ХУМБОЛТ

Није претерано рећи да је по универзалности свог генија Александар Хумболт нека врста Леонарда да Винчија модерног времена. Тај сјајни научник, који је данас цењен од многих, а не само стручњака, био је око 1.800 године исто тако слава и чувен као Наполеон.

Први велики научни истраживач после Кука, Хумболт је целог свог века крстарио по незанимљивим крајевима света. Као географ извршио је низ открића, као геолог проучавао је распоред вулкана дуж великих напона наше планете, као астроном испитивао је метеоре и ритам њиховог појављивања, а први је почео да користи изотермичке линије које повезују пределе са истом средњом годишњом температуром што је омогућило стварање упоредних климатских табела разних крајева света. Истовремено песник и научник, Хумболт се сматра за творца физичке географије и за једног од најбољих историчара и етимолога Латинске Америке. Његов огромни научни опус, од преко 40 великих дела, и данас се живо проучава и пред-

аера. Имао је само 22 године, а већ су га сматрали за једног од најбољих немачких минералога и ботаничара. Као рударски инжењер радио је до смрти своје мајке 1796 године. Од тог тренутка сматрао је да више није везан за Немачку. Чезнуо је да у позна непознате земље и поднебља. Склопио је пријатељство са чувеним француским научницима Бертолеом, Молажеом и Кивијеом, а нарочито са младим лекаром Бонплатом. С њим је и сковао план за своје прао далеко ваневропско путовање у шпанске прекоморске поседе. Пошто су тек на личну интервенцију амбасадора Саксонске добили сагласност од шпанске владе, отиснули су се у пролеће 1799 године прептерећени инструментима и справама за посматрање на своје јужноамеричко путовање. Бонплат се посветио проучавању биљног и животињског света, а Хумболт астрономским мерењима, снимању рељефа и прорачунавању географских дужина. Ноћу је Хумболт гледао у нове звезде.

Тек што су се искрцали у Венецуели писао је Хумболт

АЛЕКСАНДАР ХУМБОЛТ

дијанце Отомаке, који се хране земљом, читавих 250 километара нису видели ниједну људску душу. Са тог чудесног путовања Хумболт је до нео са собом хиљаде бележака, цртежа, података, узорака и биљака за чије сређивање му је било потребно 20 година. У париски Музеј биљака послао је читав сандук инсеката и биљака и помоћу инструмената је измерио многе врхове о којима је такође послао податке да би их сачувао од евентуалне пропасти. Крајем новембра Хумболт се нашао у Хавани где се бавио економским, политичким и друштвеним проблемима и вршио метеоролошка посматрања. Сањао је о томе да изврши успон на Кордиљере Анда.

Посматрајући друштвени поредак земаља кроз које је пролазио слободоумни и напредни Хумболт је осуђивао ropство и предсказивао је да ће потчињено домаће становништво које ради и производи пре или после узети власт у своје руке.

После више месеци путовања преко немогућег терена Хумболт је најзад стигао у Кито, престоницу Еквадора. Читавих пет месеци она је служила као полазна тачка за освајање Чимбораса (6.310 метара), једног од највиших врхова андских Кордиљера. Хумболту је после надљудских напора, без маске за кисеоник и припрема, успело да се попне до висине од 5.486 метара коју је прецизно измерио. Ниједна људска нога пре негога није крочила тако високо. Приликом повратка Хумболт је на путу за Лиму први делимично проучио остатке

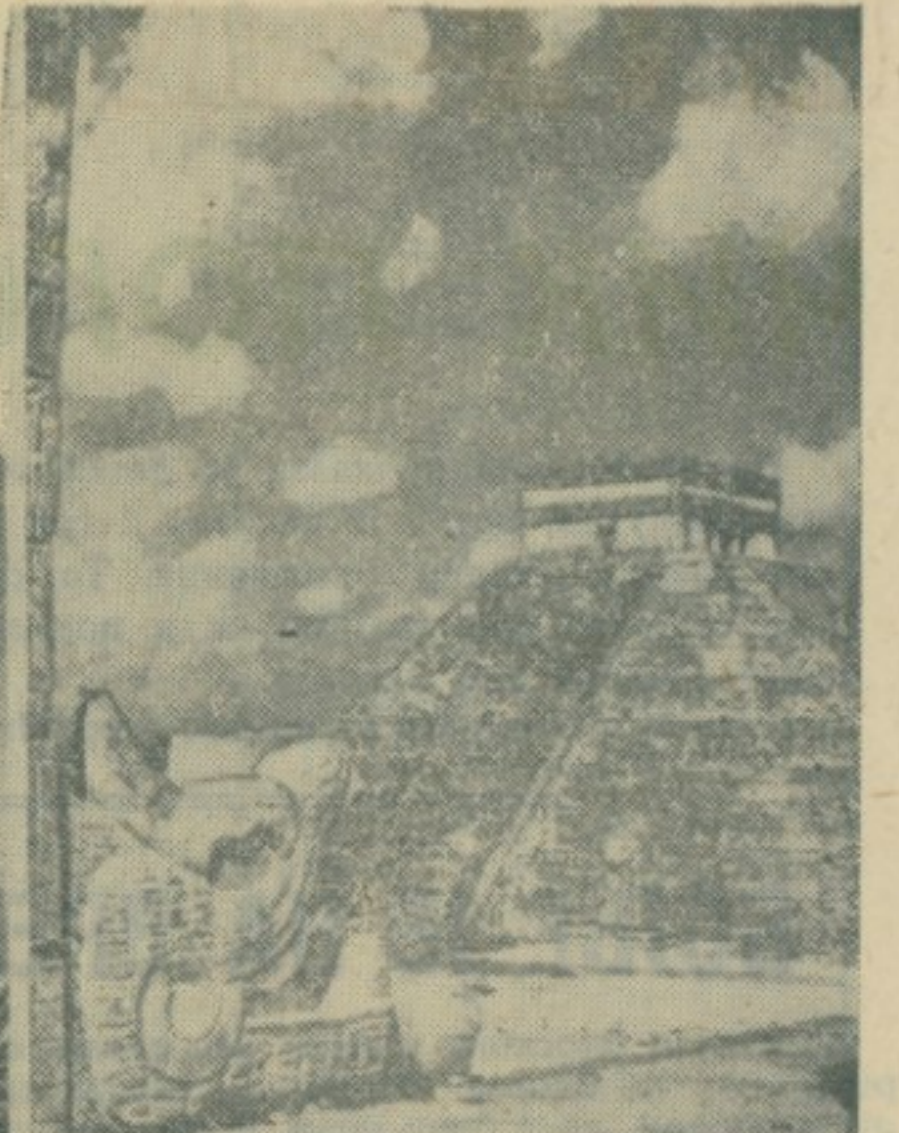
обузела и он је престао да буде географ. Са исто толико стручности и одушевљења он је у Мексику проучавао остатке претколумбовских цивилизација. Дешифровао је неке хијероглифе Астека, испитивао храмове, тврђаве и кипове божанстава, проучио гробнице астечких краљева.

цености и уметничких предмета насталио се на кеју Наполеон.

Хумболт је и даље путовао. Све недаће са којима се сретало нису могле да умање његову страст за новим сазнањима. У Индији је добио богиње које су му изровашиле

Готово све академије света наименовале су га за свог члана и указивале су му почаст. Па ипак, Хумболт није био кабинетски тип научника. Имао је 70 година када је прихватио позив руског цара Николаја да управља једном експедицијом у најудаљенијим крајевима

ТРАВИРА ВРХА ЧИМБОРАСА ИЗ ХУМБОЛТОВА ВРЕМЕНА (лево) И ПИРАМИДА У МЕКСИКУ КОЈУ ЈЕ ОТКРИО ХУМБОЛТ (десно)

У пролеће 1804 године Хумболта је обузела жеља да се врати у Европу. Многи његови инструменти су били пропапали, а осим тога желео је да се упозна са новим достигнућима науке. Његова слава већ се била прочула. Цеферсон га је позивао у Белу кућу, а у Паризу су га тако дочекали да је и Наполеону било крииво. Са 35 сандука препуних узорака сасушене траве, камења, и инсеката, пуњених животиња, цртежа, забележака, карата, археолошких драго-

лице, а од реуматизма који је добио спавајући на влажном лишћу у прашуми Оринока парализовала му се десна рука. Упркос томе био је и даље жива душа и физички необично снажан и покретан. Спавао је на тврдом кревету у истој соби у којој је радио. Осим књига и инструмената, у њој су се налазиле још четвори столице и један чамови сто на коме је писао. Када би се површина стола прекрила исписаним бројкама, звао је столара да је саструже.

ма централне Азије. Њен задатак је био да испита земљин магнетизам и да припреми постављање читаве мреже метеоролошких станица. У пратњи два немачка и једног руског научника Хумболт је 1839. године напустио Петроград и читавих девет месеци крстарио је дуж Јенисеја. Своје зналачко дело о том путовању објавио је 1843. године. Имао је пуних 90 година када је 1859. године умро у Потсдаму.

ЗА ЈЕДАН МИНУТ

Шта је, у ствари, један минут?

— Ништа, могао би мирно да каже неки озбиљан човек. — То је само 60 секунди.

Међутим, с тим се не би сложили они људи који се баве такозваним занимљивим статистикама, чија тачност није увек поуздана, али је многи људи прихватају као, унеколико, вероватну.

Ти статистичари, да би доказали да један минут није толико без икаквог значаја, решили су да прорачунају шта се све може догодити за 60 секунди. Док се казаљка, која означава секунде, помера 60 пута унапред, ево шта

се деси по причању тих статистичара:

На Земљу падне 6.000 метеора.

Земља на свом кружењу око Сунца превали 1.750 километара кроз васнону.

Из облака се излије око 400 кубних метара воде на континенте.

Догоди се 38 непогода у атмосфери.

Реке са копна однесу око 35.000 тона слатке воде и блато у мора и океане.

Умре око 100 људи на Земљи.

Роди се око 114 беба.

Венчају се 34 млада пара.

Три брачна пара се разведу.

Изврши се око 280.000 телефонских разговора.

Попуши се 6 милиона цига рета.

Купи се 110.000 примерака новина.

Попије се 29.000 хектолитара разног пића.

Поједе се 400 тона хране.

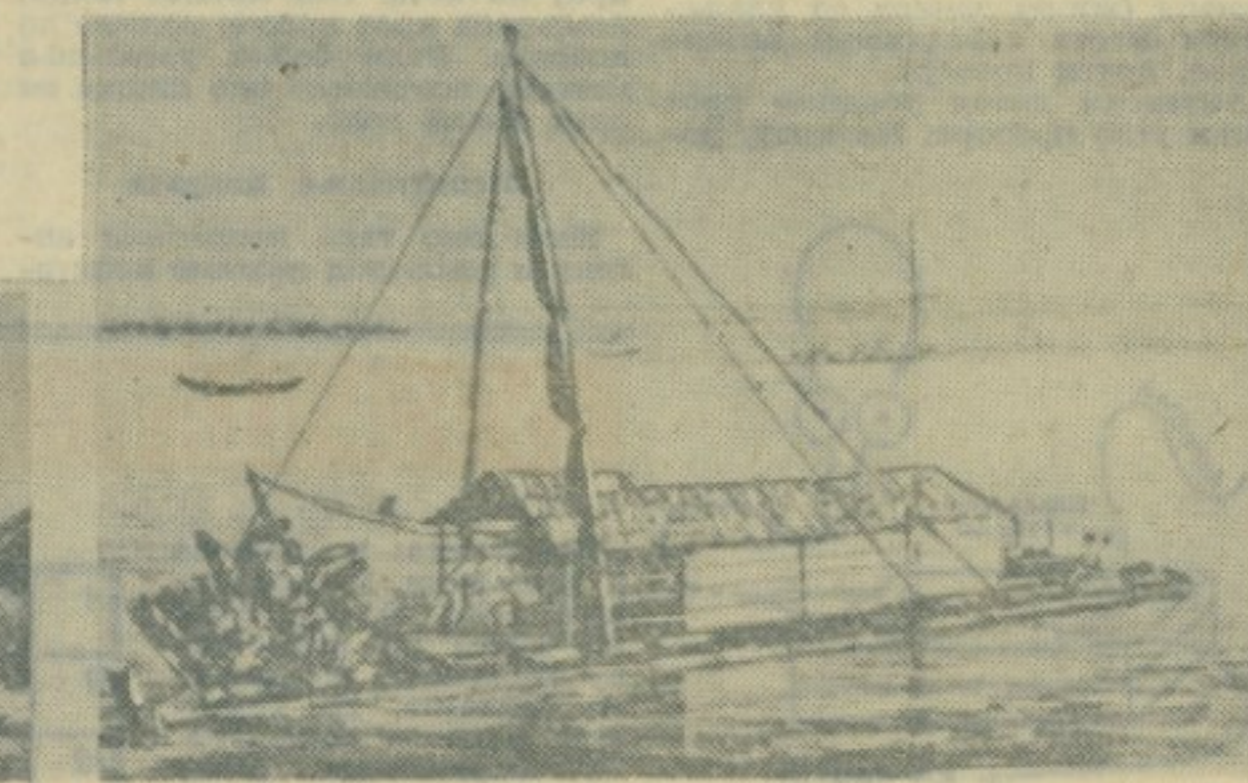
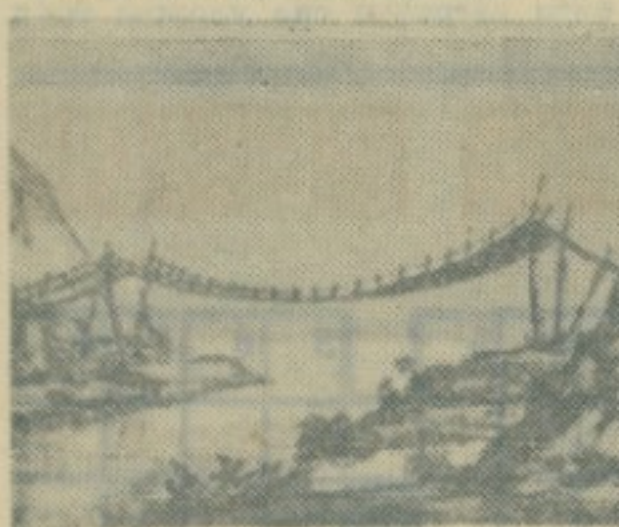
Извади се 3.000 тона угља.

Ископа се 700 тона гвозде не руде.

Изради се 4.600 пари ципела.

И сваког минута, на свих пет континената 68 нових аутомобила напусти фабрике аутомобила.

МОСТ ОД УЖАДИ КОД ПЕНИТЕА (лево) И СПЛАВ НА РЕЦИ ГВАДАКВИЛУ (десно)

ставља непресушни извор нових сазнања.

Хумболт је био тако изврстан писац да су му се дивили Гете и Шатобријан. У својим делима „Путовања по крајевима Новог континента“ и „Космос“ изнео је сва научна знања свог доба из разних области, као што су геологија, географија, астрономија, ботаника, зоологија, историја и археологија новог света. Сматран је за најуниверзалнијег научника свог доба.

Хумболт је рођен у Берлину 1769. године. Његов отац је био коморник пруског краља Фридриха Великог. Хумболт се у осамнаестој години уписао на универзитет у Франкфурту на Одри. Проучавао је право, филозофију и природне науке. Касније је по мајчиној жељи ступио на хамбуршку трговачку академију. У двадесет првој години ступио је у фрајбуршку рударску школу. Ту му се пружила прилика да упозна биологију и славног геолога Вер-

совом брату Виљему: „Каково дрвеће са циновским лишћем и мирисним цвећем великим као шака. Птице, рибе па чак и пужеви пресијавају се невиним бојама! Крстарио од јутра до мрака као две луде.“

Ускоро су два научника кренула на тежак пут сливом циновске и до тада непознате реке Оринока. Предвиђајући тешкоће, Хумболт је на леђима мазги и у узаним пирогима носио само најлакше инструменте. Путовање дугачко 2.800 километара, без саобраћајница и насеља, трајало је десет месеци. Са носачима и индијанским крчиоцима прашуме савладали су брзак и водопаде, циновске прашуме пуне крокодила и издржавали неподношљиву климу. Ускоро су се у густим шумама Рио Негра нашли окружени крокодилима, тела су им била измучена уобичајним мравима и москитоса, а три месеца нису ништа друго јели осим рибе, банана и маниока. Када су оставили иза себе Ин-

дрвне цивилизације Инка. Више од два месеца страст за археологијом га је потпуно

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ТАЧАН?

Ево вам четири питања свако са четири одговора. Узмите оловку и забележите који је одговор тачан. Пошто то учините, погледајте на крају и проверите да ли сте правилно одговорили.

1. — Рододендрон је: становник Родезије врста носорога биљка острва у Средоземном мору
2. „Воденицу на Флоси“ написао је: Чарлс Дикенс Џорџ Елиот Влатер Скот Александар Дима
3. У бурету је становао чувени Грк:

- Аристотел
Софокле
Диоген
Хомер
4. Маузолеј је: дрворед музеј надгробни споменик славолук

ОДГОВОР

1. Рододендрон (гр реч — значи: ружино дрво) припада породици жбунастих биљки са лепим левкастим цветovima. Многе врсте су зимзелене. Готово све врсте расту по високим планинама Европе, Азије и Северне Америке; 2. „Воденицу на

Флоси“ написала је енглеска романсијерка Џорџ Елиот, чије је право име било Мери Ан Еванс. Живела је од 1819 до 1880 године; 3. У бурету је становао чувени грчки филозоф Диоген, који је живео веома скромно. Прича се да осим огртача, торбе за хлеб и једног штапа није имао друге имовине; 4. Маузолеј је назив за диван надгробни споменик раскошно уређен. Назив је постао по споменику који је краљица Артемизија подигла у Халикарнасу свом мужу Маузолу, карском краљу, (377—353 пре наше ере.) Овај споменик је био украшен вајарским радовима.

ЖИВЕ ЈЕДРИЛИЦЕ

Обична веверица прavi скокове дуге око девет метара, а летећа веверица, која живи у сибирским шумама, скаче у даљину, и по 40—50 метара.

Ова веверица има са стране трупа, између предњих и задњих шапца, опне покривене танким вунастим крчком. Павећи скок, она шири ове опне и обавља планирани лет. Она може променити и правац свог лета, бирајући за пристајање погодније и сигурније место.

НЕОБИЧНА КОЛА

Да ли је икад постојала нека врста трамваја испод којег се, као његов саставни део, налазио дрвени кољ са звоном изнад главе?

Шта је ово? Цртеж из маште? Кола из неке карневалске поворке? Некадашње саобраћајно средство? Из ког времена потиче? Пре 1850. године? Између 1850. и 1900. године? После 1900. године? Да ли је ово возило заиста постојало? Да? Не?

Одговор: Ово је слика хинџа са „Великог војсковође“ који је изобрadio „кавалеријско возило“ са звонима изнад главе. Ово возило је коришћено у 19. веку. Оно је било направљено од дрвета и имало је звонике изнад главе возача. Ово возило је коришћено у 19. веку. Оно је било направљено од дрвета и имало је звонике изнад главе возача.

ЧИК ПОГОДИ

На овој слици приказан је детаљ из живота старог Рима. Међутим, цртач је нацртао и три ствари које нису биле познате старим Римљанима. То су грубе грешке. Посматрајте добро овај цртеж и пронађите их. Ако не можете, дајемо вам одговор.

Одговор: Микрофон, праћка са ластичем гула.

БОЉЕ ЈЕ НА ВРЕМЕ...

Посетилац биоскопа у Америци, кад се одвезе својим аутомобилом, да у бару попи је највише три чаше алкохолног пића. Наравно, он може и више да попије, али зато да преда службенику кључ од својих кола. У замену добија потврду у којој је тачно назначено време предаје. Кључ му се враћа тек после осам часова.

ОТВОРИ ОЧИ

ПРЕРУШЕНИ ЧУВАР

На овом цртежу налазе се 12 затвореника и један чувар али прерушен: и он је обучен у затворничко одело. Како ови затвореници долазе из два различита затвора у којима се носе другачија одела, то пажљиво посматрајте њихова одела и пронађите по

шест исто обучених затвореника као и чувара. Одговор: четири затвореника имају по четири пруге на панталонама, али затвореници под бројем 1, 4, 6, 7, 8. и 11 имају по 5 пруга на мајицама и 6 на рукавима, док затвореници под бројем 2, 5, 9, 10, 12. и

13. имају по 6 пруга на мајици и 5 на рукавима. Одело човека под бројем 3 је различито: има шест пруга на блузи и рукавима и 5 на панталонама. Према томе, то је прерушени чувар.

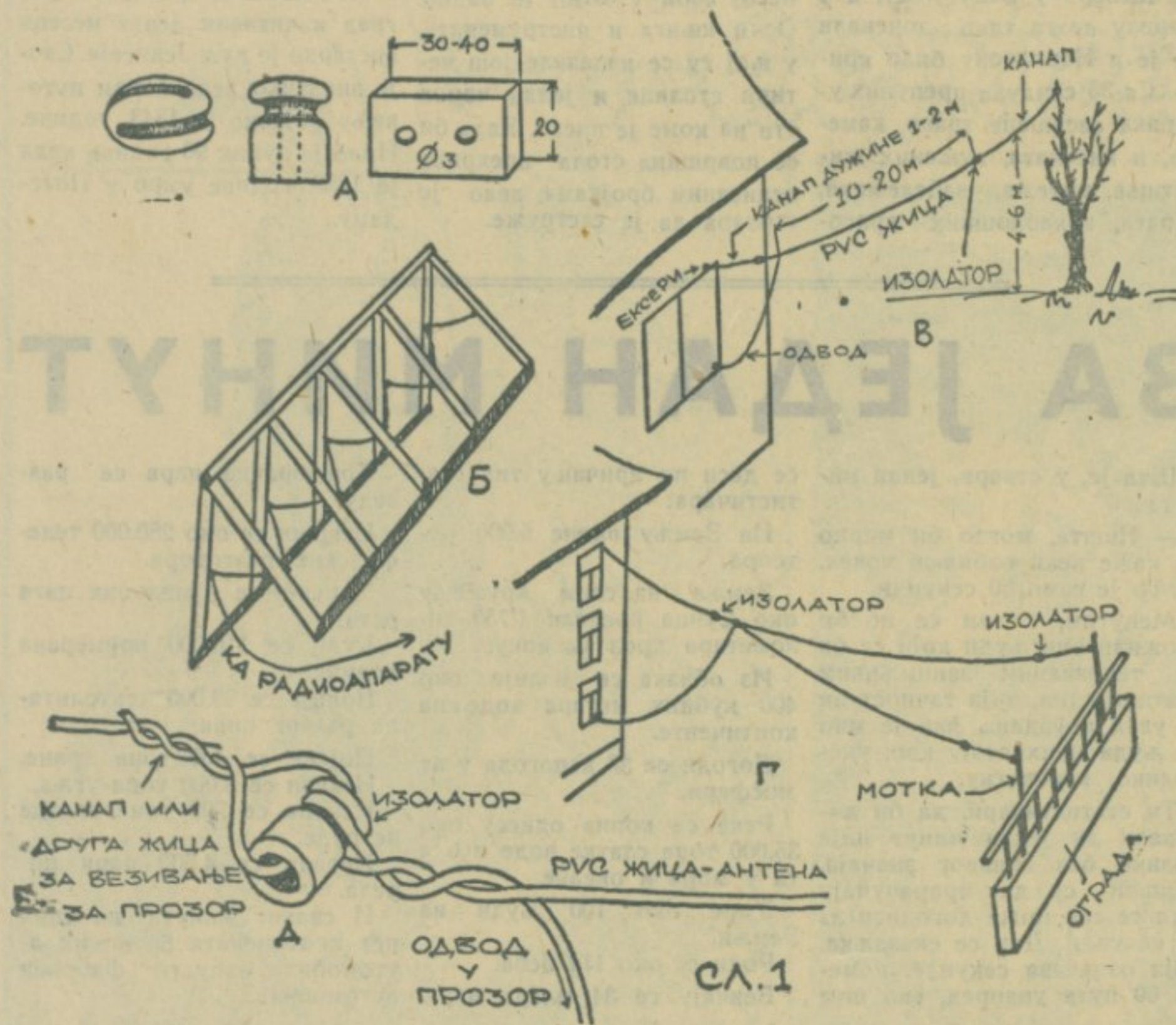

Одговор маршала Мире

Наполеонов маршал Мира строго укори једног војника због грешке, а овај му одговори: — Иако нисам постао француски маршал, ипак сам нацињен од дрвета од кога се они праве. — Тачно, одговори Мира. Али кад Француска почне да прави маршале од дрвета и ви ћете постати маршал.

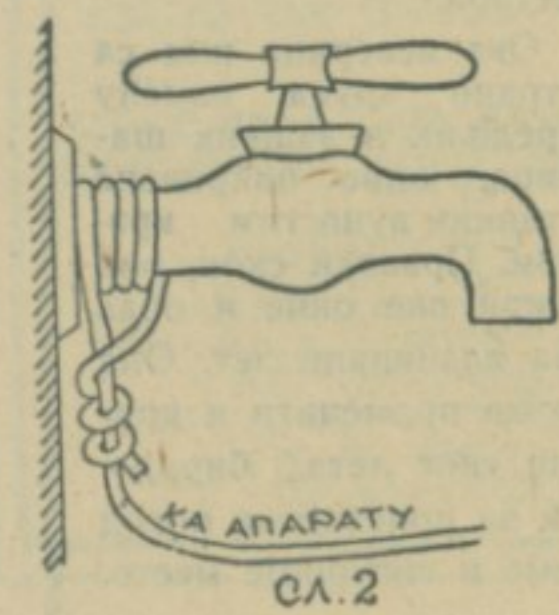
НАПРАВИ САМ

АНТЕНА И ЗЕМЉОВОД

Данас дајемо опис антене и земљовода за детектор пријемник из прошлог броја. Поред PVC жице 0,6 — 0,8 мм, коју смо већ набавили прошлог пут, треба нам још 2—4 порцеланска антена изолатора, а место тога могу послужити и порцеланске ролнице или PVC прстенови, или најзад PVC плочице дебљине 3—5 мм у којима избушимо две рупе према слици 1а. За везивање антене наћи ћемо

5—10 м канала, дебљине 2—3 мм, или гвоздену, или бакарну жицу дебљине 0,8 до 1 мм. Наш мали радио-апарат ради без допунског појачања, он „прерађује“ само примљену енергију из антене. Због тога морамо употребљавати већу антену. Велики радио-апарати са више цеви или транзистора имају, велику осетљивост и појачање, па је за њих довољна и антена дужине 1 метар или феритна антена, која је већ урађена у сам апарат. Због тога треба да је наша антена дужине 10—20 м, у зависности од удаљености станице. На удаљеностима преко 30 км од станице користимо дужу антену ради бољег пријема. На мањим растојањима може се користити и краћа антена, око 10 м, а често можемо постићи пријем и помоћним антенама, на шта ћемо се још вратити. На слици 1 видимо неколико примера антена.

Таванска антена (слика 16)

Такву антену можемо користити ако на згради није лимени кров, и ако станујемо близу тавана. PVC жицу разатпемо цик-

цак између греда на тавану у које укучамо по 1 ексер око кога обавијемо жицу. За такву антену не требају изолатори, јер је заштићена од влаге. Крај жице водимо кроз ходник у стан до места где је радио-апарат.

Разне спољашње антене (слика 1в и 1г)

Овакве антене можемо закачити према сл. 1в између прозора и неког дрвета, или другог истуреног предмета (прозора суседне зграде). Ако станујемо у партеру, закачимо крај антене за прозор првог или другог спрата. Ако је растојање испод 10 м, можемо направити антену облика V (слика 1г). На том примеру постављене су на оградни са супротне стране две мотке да би смо добили у висину. Не препоручујемо никакво постављање антена на крову између димњака, или мотки привезаних за димњак, јер је за то потребна извесна спретност и стручност, а сем тога овако високо постављена антена мора обавезно имати антениски преклопник ради уземљења, како би се антена заштитила од грома.

Када смо одабрали место за постављање антене, приступићемо монтажи. Измеримо колико треба канала са једне и са друге стране. Затим одмеримо на PVC жици потребну дужину антеног довода (до апарата у соби). Сада на тој дужини обавијемо PVC жицу око изолатора, оба краја упредемо како је показано на сл. 1д. Кроз рупу изолатора провучемо канал дужине 2 м, или другу жицу чији крај обавијемо, како је показано на сл. 1д. Крај канала (жице) завежимо за ексер који смо укучали на прозор. На исти начин завежимо изолатор и канал на другом крају антене. Дужина тог канала (жице) зависи од удаљености места завезивања антене (дрво, други прозор). Антениски довод узводимо кроз доњи угао прозора. На крају до-

апарата и на крају жице монтирамо банан-утикач.

Уколико немамо у згради водова узеоћемо металну шипку дебљине 10—15 мм, дужине 50—80 цм, или неку гвоздену цев сликних димензија. На једном крају шипку (цев) на дужини 5 цм добро очистићемо турпидом или шмр глом, и ту омотамо и стегнемо голи крај PVC жице, као на сл. 2.

Да би се то место заштитило од каснијег прављења, омотаћемо га неколико пута изолир траком.

Шипку (цев) забијемо у земљу толико да из земље вири 5—10 цм крај на коме смо мотали жицу. Земљовод кроз прозор водимо до апарата. Ради бољег уземљења можемо повремено око шипке сипати боквал воде.

Испитивање апарата

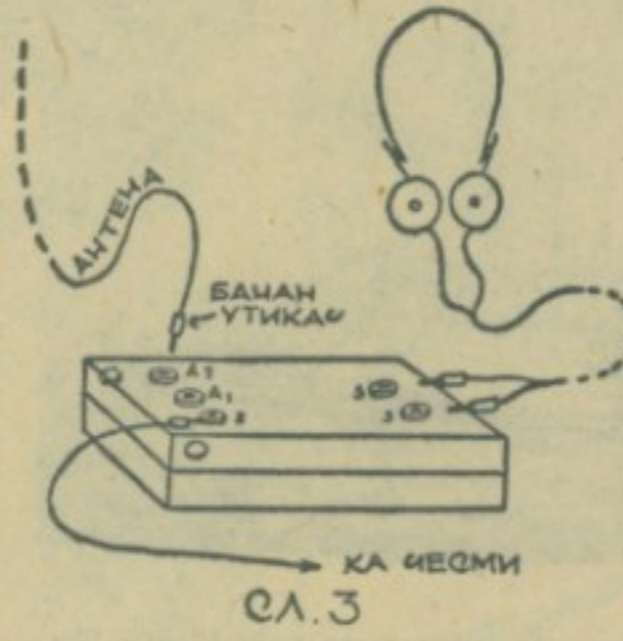
Када смо тако направили антену и земљовод можемо испитивати

наш апарат. Према сл. 3 прикључимо слушалице на чатуру S. антену на А1, а земљовод на Z. Ако смо у апарату све правилно повезали, морамо већ чути слабо станицу у слушалици.

Полако увлачићемо једно, па друго, па ако треба и треће VU језгро у калем кроз бочни отвор, при чему ће се пријем појачавати. Тако ћемо доћи до једног места са језгрима где је пријем најјачи.

Ако имамо малу антену прикључујемо је на А2 и поновним померањем језгара нађемо место најбољег пријема. Да бисмо задржали језгро у том положају, прикљешимо језгро једном шпичком коју претходно погодно истањимо и зашпиљимо ножићем. Са мало вежбе брзо ћемо пронаћи положај језгара при најјачем пријему.

На крају вам желимо да са овим малим апаратом проведете пријатне часове и тиме ће вам бити награђен сав уложен труд.

вода ножем скинемо изолацију на дужину два цм и монтирамо банан утикач.

Помоћне антене

У градовима са локалним станицама у већини случајева могуће је пријем и неком помоћном антеном. За ту сврху можемо користити веће металне предмете, као на пример: жичани мадрац кретава, метални кревет, гвоздену (жичану) оградну, оградну степеништа, лимени олујк итд. На таквом металном предмету турпидом или шмр глом очистићемо место, око кога омотамо чврсто 3 до 5 навоја PVC жице, са које смо претходно скинули изолацију на дужини 10 до 12 цм. Ради доброг контакта мора место на помоћној антени где долази жица бити добро очистићено. На ово треба пазити код објеката или зарђалих металних предмета. Са друге стране довода жице монтирамо банан-утикач.

Земљовод (сл. 2)

Као „земљу“ користимо водоводну мрежу. Према сл. 2 направимо земљовод. Са PVC жице скинемо изолацију на дужину 10 до 12 цм и голу жицу чврсто омотамо око славине. Да се крај жице не би одмотавао, завијемо га око жице, како је показано на сл. 2. Жицу водимо до радио-

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) држава у Индонезији, 5) стовариште робе, 9) међуиграр, 10) место на полуострву Пелешцу, 11) држава на Благајни, 12) хемијски знак за иридијум, 13) скраћеница једне светске организације, 15) хемијски знак за телур, 16) планина у Србији, 18) речна и морска животиња, 20) аустралијска птица тркачица, 22) лична замена, 24) планина, 26) музички термин, 27) талас, 29) немачки старојудејски цар, 33) испитна замена, 35) птица грабљивица, 37) првак, 38) место на острву Пресу, 40) град у Француској, 42) текст који од првобитног до неке одступа, 43) име песника Жупанчића, 44) поза.

Усправно: 1) шумска звер, 2) предобље, 3) име књижевника Биљалић-Мерина, 4) покошење на трава, 5) одмена, 6) катран, 7) сирће, 8) роман Добрице Ћосића, 14) држава у Јужној Америци, 17) пеница, 19) врста аустралијског малог медвед, 21) хемијски знак за молибден, 23) два суседна слова, 24) река у Италији, 25) хемијски знак за радијум, 26) место у Србији, 28) град у Грчкој, 29) ледена стена, 34) планински прелео у Босни, 36) врста индијског новца, 39) народно коло, 41) припадник огранка старих Словена.

4x8 crossword grid with numbers 1-44.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) багрем, 6) Ниса,

7) том, 9) оба, 10) Вари, 11) рл, 12) попис, 13) мисо, 15) раса, 16) аорта, 18) Шо, 19) Геа, 20) не, 21) арома, 23) ВА, 25) Нал, 26) Ирак, 28) еф, 29) емили, 30) кит, 32) Асир, 33) сјај, 35) аја, 36) антене.

Усправно: 1) библиографија, 2) Аса, 3) га, 4) етапа, 5) Морис Шевалије, 6) „Норма“, 8) мисао, 10) бора, 14) ореол, 17) ТАМ, 21) Анекс, 22) „Азда, 24) Акира, 27) Фисан, 31) Пан, 34) јт.

После неколико часова тешке ноћне војње по киши и валовитом мору наш патролни чамац „Стрељко“ приспео је 28. фебруара 1944. године, пре сванућа у луку Бргуље. На чамацу су били и савезнички телеграфисти. Кад су приспели у луку, тамо никога није било. Али тек што је почело искрцавање, на пучини се изненада појавио један велики непознати брод. Партизани су нестрпљиво чекали. Убрзо су по неразумљивим гласовима који су допирали са палубе овога брода схватили да је то непријатељски брод. Партизани су се притајили. Брод се усидрио на неких стотину метара од „Стрељка“.

И не слутећи да је у луци партизански патролни чамац, непријатељи су се журили да заштите бродска оруђа од кише која је непрестано падала.

„Стрељко“ је у таквој ситуацији могао лако да умакне, тим пре што је свој задатак извршио, али партизански морнари нису хтели да пропусте овакву zgodnu прилику за напад.

Један део посаде са „Стрељка“, наоружан аутоматским оруђем, искрцао се на копно. Имали су задатак да из погодног заклона штите „Стрељка“ ако га непријатељ уочи и нападне. Ако до тога не дође, онда је требало да они са копна нападну непријатељски брод када овај буде кренуо из луке.

Негде око девет часова пре подне са непријатељског брода спуштена је чамац у море. У њему су била три члана који су завеслали према обали. Чим су стигли на копно, почели су да скупљају дрва. Тумарајући тако, набасали су на заседу морнара са „Стрељка“. Потпуно изненађени, одмах су положили оружје. То су била три

Италијана, које су Немци из најмили да возе брод.

Италијани су рекли да на броду има још 15 чланова посаде.

Док су партизани саслушавали заробљенике, наишао је један сељак. Партизани су га зауставили и упитали да ли би он са једним заробљеним Италијаном пошао на брод и тамо саопштио члановима посаде да је у селу празник, па да их он у име свих моли да сви они који нису на служби дођу на прославу. Сељак је одмах пристао, а партизани су заробљеном Италијану до бро запретили да ни речи не каже о томе шта се десило на обали.

— Ако приметимо ма шта сумњиво, покосићемо вас све одавде, рекли су они Италијану пре него што је кренуо натраг на брод.

Италијан и сељак кренули су чамацем на брод. Посада „Стрељка“ нестрпљиво је чекала шта ће се десити, јер је мало ко од њих веровао у успех овог лукавства. Време је споро пролазило. Зебли су при помисли да заробљеник може казати истину. Свима је одмах лакнуло када је са палубе један војник скочио у чамац, затим други, па трећи — тачно њих седмо рица.

Пошто су се искрцали на обалу, кренули су безбрижно нешто чамацајући. Оружје или нису имали или су га држали скривено.

Када су пришли сасвим близу, партизани су их из заседе дочекали с упереним стројницама. О отпору није могло бити ни говора. Сви су дигли послушно руке и предали се. Тако су партизани заробили још два Италијана, три немачка војника и једног под официра.

СА КОПНА ЗАРОБИЛИ БРОД

Акција тиме није била завршена. Партизански морнари реших да заробе и остале чланове посаде, па најзад да заплене и цео брод са опремом. Позвали су једног немачког војника и наредили му да на брод однесе оваму поруку: „Ваши другови су у рукама партизана. Ако се с бродом не предате у року од 20 минута, отворићемо ватру на вас“.

Немац је узео поруку и послушно кренуо натраг.

Опет ишчекивање и неизвесност. Преостало је још шест минута до истека, рока, а са брода се нико није јављао. Наједном је један Немац појурео као луд ка тешком митраљезу. То је био јасан знак да не прихватају поруку. Међутим, посада „Стрељка“ и онај део посаде који се налазио на копну били су спремни за дејство. Неукротиви Немац није могао да стигне до бродског митраљеза. Одјекнули

су рафали и он је изрешетан пао. Настала је жестока пуцњава и посада је морала да се преда.

Са „Стрељка“ су партизански морнари упутили својој команди денешу у којој су јављали да су у Бргуљама 28. фебруара 1944. године запленили непријатељски брод „Бузеле Чезари“. У њему су нашли 30 вагона хране, затим много оружја, а заробили су и 15 чланова посаде. — 8 Немаца и 7 Италијана.

Јесте
ли већ
рчули

га...

... војници 16. века нису могли бити нарочито окретни и покретливи јер су им оклопи

и војничка опрема били тешки и по 35 килограма.

... хрст почиње да доноси плодове прилично касно: тек у педесетој години „живота“.

... Јастреб има изванредно оштар вид и

у стању је да спази плен с висине од 2000 до 3000 метара.

... на мексичком острву Гваделупу стоји необичан споменик назван „камено једро“.

Поставили су га морнари у спомен на свој солидно грађени брод који је одолео једном страшном урагану и спасао им живот.

Новине и књије у свећу

У Енглеској се на хиљаду становника свакодневно штампа 523 дневна листа, у Шведској 505, у Јапану 439, у Луксембургу 425.

Француска је тек на тринаестом месту са 245 дневних листова. По броју штампаних књија на прво место долази СССР са 78.204, а затим следе САД са 28.451, Велика Британија са 26.121, Немачка са 25.204. Француска је на седмом месту са 13.479.

У току 1964. године у Јапану је снимљено 657 дугометражних филмова у Индији 305, Италији и САД по 241.

Највећи дневни лист на свету је јапански Асахи Шимбун који се штампа у 143 издања и 3.500.000 примерака. У редакцији листа је заположено 9.100 службеница и 3.700 новинара.

Први војни маневар у Србији

Први војни маневар у Србији одржан је у Пожаревцу у септембру 1866. године. Државни брод Делград превозио је бесплатно госте из Београда до Дубравце. Маневрима је при суствовао и кнез Михаило, као врховни командант војске.

Ови први маневри трајали су два дана. Војска је била окупљена на пространом пољу северно од Пожаревца. Ту се окупло око 30.000 обвезника народне војске. Осим пешака, било је и 40 ескадрона коњице и артиљерија. Артиљерија се састојала од једне пољске батерије и више других топова.

ЗБРИСАНИ ГАРНИЗОНИ У ДУБОКОЈ ПОЗАДИНИ

У првој половини марта 1945. године наше јединице на сремском фронту држале су сва места до Сремске Раче. Одатле на север, тамо где почињу атари босутских шума, била је ничија земља коју су Немци учинили непролазном. Једноставно су на два места, између Раче и Јамене, срушили насип, па је Сава, плавећи босутске шуме, постала савезник Немаца.

Рачунајући на снагу и моћ воде, Немци су се толико осећали безбедним да су ноћу повлачили и стражу с насипа код Јамене. Изгледа да им није било ни на крај памети да би ико разуман кренуо у поплаване босутске шуме. А партизани су, ето, решили да крену баш тамо, где им се нико није надао, да продру дубоко у непријатељску позадину и препадом униште

батаљона, извиђачком и инжењерском четом и дивизионом коњице бригаде Прве армије, кренула из Адашевца у непријатељску позадину. Инжењери су неопажено пришли срушеном делу насипа код Јамене, сачекали да се страже повуку, а онда су се дали на посао. Од пручиног материјала начинили су пешачке прелазе преко којих су прешли њихови другови на путу ка Јамени, која је била опкољена водом. Из Јамене су борци кренули у следећим правцима: два батаљона (други и трећи) према Страшницима, извиђачка чета и коњици дивизион према Сољанима, батаљон се упутио према Раковцима и Дреновима ради осигурања дејства осталих јединица.

Нарочито је био тежак задатак другог и трећег батаљона, јер је Страшнице било

Немачка стража их је приметила тек када су већ били на јуришној линији. Немци су одмах припуцали, али је то било касно. Истог тренутка командант батаљона је командовао:

— Батаљон улево! Онда је, не оклевајући, наредио јуриш.

Чуши то и командант другог батаљона издао је наредбу за јуриш.

Тридесет пет стравичних минута

Партизани су тако силовито јурили да их никаква снага није могла зауставити. За непуних 35 минута продрли су у Страшнице. У том краткотрајном, али веома жестоком окршају, у тих тридесетак стравичних минута, избацили су из строја 188 немачких војника и старешина, за-

ма Сољанима, али ни они није далеко стигли. Уз пут су их сачекивале заседе коњице дивизиона и извиђачке чете и на месту их уништавали.

Пошто је сломљен отпор и најупорнијих појединаца, други батаљон је остао у Страшницима да прикупа плен и чува заробљенике, а трећи је наставио пут према Сољанима, тамо где су већ били коњици дивизион и извиђачка чета.

Заједно са њима, борци трећег батаљона славито су јурили на Сољане. За кратко време продрли су у непријатељски гарнизон, сломили отпор немачких јединица и запленили комплетну батерију калибра 76 милиметара.

Непријатељ је брзо реаговао из суседних гарнизона. Из Винковаца и Брчког кренула су према Сољанима два њихова батаљона подржавана коњицом. Њихови батаљони су, онако из покрета, напали наше борце у Сољанима с чепа, а коњаници с бокова и из позадине.

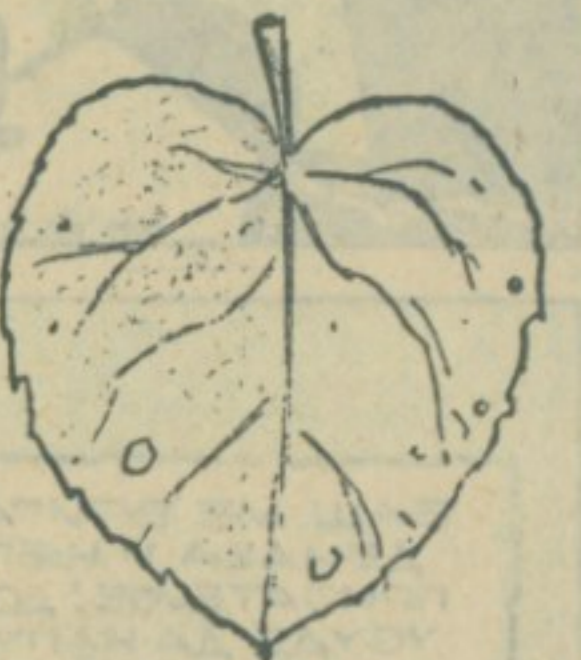
Нашавши се између две ватре у дубокој непријатељској позадини, далеко око 60 километара од своје дивизије, борци прве бригаде почели су се повлачити према Страшницима, а онда су, покупивши плен и заробљенике, и бранећи се од немачких нартаја стигли у Јамену спремни да се одатле упорније бране.

Немци су све жешће наступали, али је прва бригада успела одбијати све њихове нападе чекајући наређење дивизије за повлачење. Оно је стигло пошто је прва бригада привукла и везала за себе доста јаке непријатељске снаге из позадине.

Путем којим је пошла у необичну акцију, прва бригада се срећно вратила у Адашевце. После њене акције остала су два потпуно униште-

на непријатељска гарнизона: у Сољанима и Страшницима. У Адашевце је бригада довела 45 непријатељских војника и официра. То је, за тадашње прилике на сремском фронту, био јединствен рекорд.

Бригада је у тој потпуној успелој акцији изгубила девет бораца. Петорица од њих пали су спасавајући рањенике. Жртвовали су се за деветорицу рањених другова који су са бригадом срећно стигли у Адашевце.

ТАКО ЧОВЕК ТВРАИ

У свету има много ствари које спадају у оно што се зове невероватно. Ево једне од њих. Неки Еин Ленио из Упсале, Онтарио, имао је, како је он причао, тополу на којој је један лист имао необичну величину — око 300 квадратних сантиметара.

Топола припада великом роду са истим именом. Раширена је по Европи, Азији, Северној Америци итд. Има око сто врста овог дрвећа. Висока је и брзо расте. Облик листа је срцаст или јајаст.

његове гарнизоне у Страшницима и Сољанима.

Преко поплавених шума

Ово је пало у задатак првој бригади Шесте личке дивизије. Она је са своја три

окужено водом и личило је на мало острвце коме нима- ло није било лако прићи.

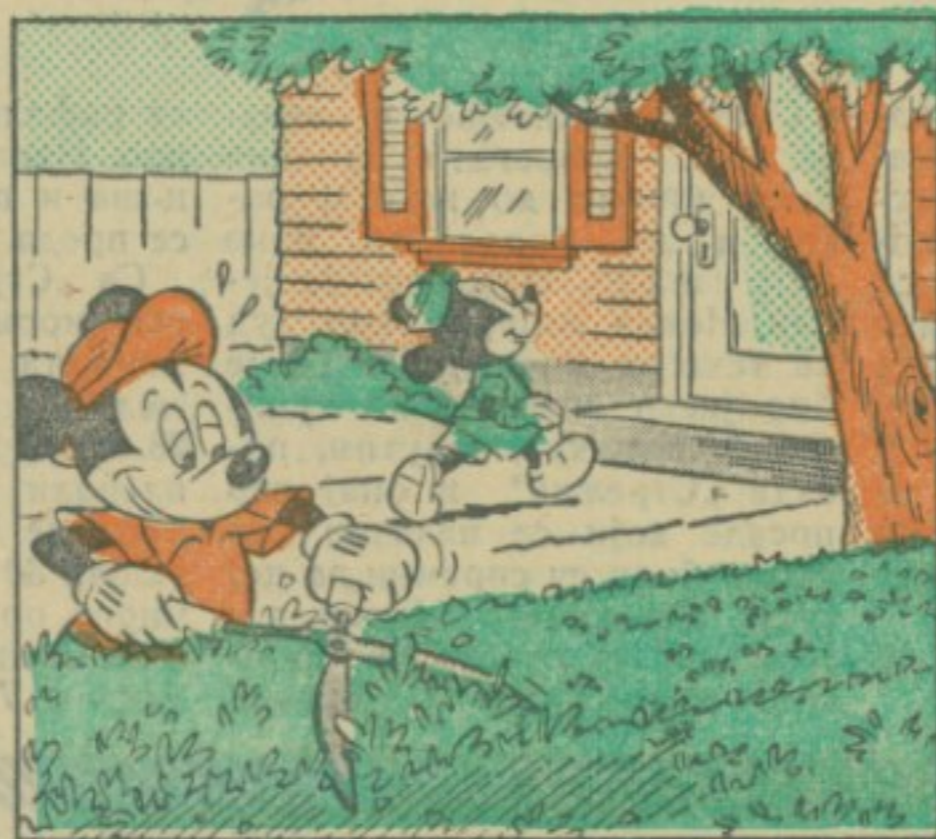
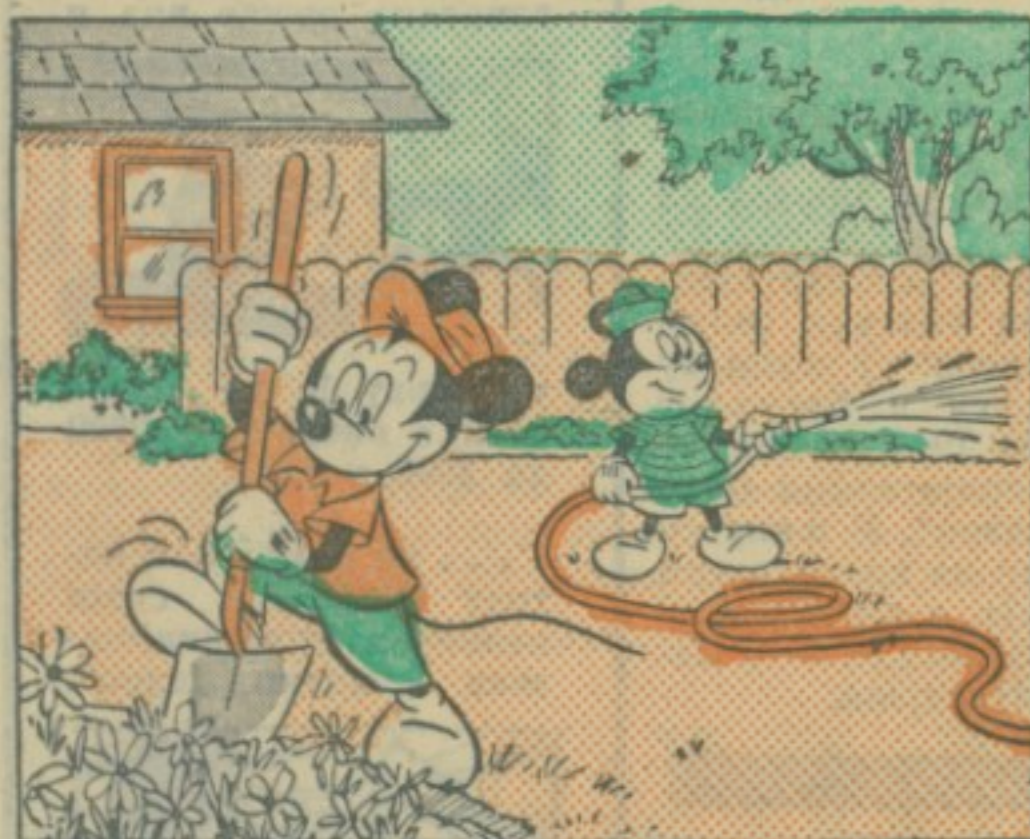
Суочени са наоко непремо- стивим препрекама, борци трећег батаљона су неопажено заобишли Страшнице

пленили шест минобацача, више товарних и јаханих коња и много друге војне опреме.

Само мањим деловима непријатељског гарнизона пош- ло је за руком да умакну пре-

WALT DISNEY

МИКИ

← ЦОНИ ХАЗАРД → ФРЕНК РОБИН

